

LegalLeaks

toolkit

gazeteciler

**için devlet kurumlarındaki
bilgiye erişme konusunda
el kitabı**

Kapak resmi: sianaäs

Editörler: Access Info Europe ve n-ost

Legal Leaks Toolkit Access Info Europe ve Doğu Avrupa Habercilik Ağı n-ost tarafından hazırlanmıştır.

Bu proje Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Medya Özgürlüğü Temsilcisi'nin destekleriyle hazırlanmıştır.

Bu kitapçık, bilgi edinme hakkının kullanılmasına “araç kutusu” adı verilen kılavuzlardan oluşan Access Info Toolkits serisini bir parçasıdır. Access Info Europe'tan Helen Darbshire ve n-ost'tan Christian Mihr tarafından hazırlanmıştır. El kitabı, Access Info Europe'tan Lydia Medland, Victoria Anderica ve Pamela Bartlett'in de sağladığı katkılarla Helen Darbshire tarafından yazılmıştır. Tactical Technology Collective'den Maerk Tuszynski ile Front Line Defenders'dan Wojtek Bogus'a, tüm ortak kuruluşlarımıza ve sağladıkları geribildirimler için araç kitimizin tüm kullanıcılarına teşekkürlerimizi sunarız.

www.legalleaks.info

Legal Leaks Toolkit elkitabı, kaynağı Access Info ve n-ost Legal Leaks Toolkit 2011 olarak belirttiğiniz süreçte paylaşım ve yeniden kullanıma izin veren Creative Commons (CC) lisansı altındadır.

www.access-info.org

Access Info Europe (www.access-info.org) 2006 yılında kurulmuş olan Madrid tabanlı, Avrupa’da ve dünyanın her yerinde güçlü ve işleyen bilgiye erişim hakkının savunan bir insan hakları örgütüdür. Access Info’nun yaptığı çağrılar, verdiği eğitimler, gerçekleştirdiği yasal ve politik analizler ve bilgi edinmede standart oluşturma yönündeki çabalarının amacı bilgi edinmeyi hak ve özgürlükleri savunan bir araca dönüştürmek, karar süreçlerine kamuoyunun katılımını sağlamak ve devleti hesap verebilir kılmaktır.

Network for Reporting on Eastern Europe n-ost

(www.n-ost.org) Doğu Avrupa Habercilik Ağı n-ost ,20 Avrupa ülkesinden 250 gazeteciyi ve medya insiyatifini bir araya getiren Berlin tabanlı bir örgüttür. N-ost’un üyeleri genel olarak gazetecik faaliyetlerini kısıtlayan her türlü sınırlamaya karşıdır. n-ost’un Doğu Avrupa’dan çıkmış ve bu bölgeyle ilgili detaylı raporlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Aynı zamanda Avrupa çapında, medya özgürlüğü ve Avrupalı bir kamuoyu oluşturmaya yönelik gazetecilik projeleri düzenlemektedir.

AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi, 56 katılımcı Devlette medya gelişmelerini gözlemler. İfade özgürlüğü ihlalleri hakkında erken uyarı sağlar ve tüm Katılımcı Devletlerin AGİT’in basın özgürlüğü konusunda geliştirdiği prensiplere tam olarak uymasını sağlamak için çalışır.

İÇİNDEKİLER

Genel bakış: Bu el kitabı bana göre mi? 7

Meşgul Gazeteciler için Legal Leaks Toolkit'e Hızlı Bir Bakış 11

I. BİLGİ EDİNME HAKKI VE HABER ARAŞTIRMASI 16

1. Başvuru yapmak için en iyi zaman nedir? **16**
2. Haber merkezlerinde bilgi edinme kültürü **16**
3. Bilgi Edinme Başvuruları ve Kurumların Basın Sözcüleri **17**
4. Başvurumu nereye yapmalıyım? **18**
5. Gazeteci olduğumu söylemeli miyim? **19**
6. Başvurumda ne demeliyim? **21**
7. "Gerçek" isteği daha genel bir soruda saklamak **24**
8. İstisnaları göz önünde bulundurun **24**
9. Kendimle ilgili hangi bilgileri vermem gerekir? **25**
10. Başvurumu nasıl yapmalıyım? **25**
11. Bilgi edinme başvurusu yapmak için bir ücret ödemeli miyim? **27**
12. Bilginin teslim alınması ile ilgili ücretler **28**
13. Bilgiyi ne şekilde elde edeceğim? **29**
14. Bilgiyi ne zaman edineceğim? **30**
15. İstedğim bilgiyi alamadığımda ne olur? **31**
16. Bilgiyi alınca ne yapmalıyım? **33**

II. ADIM ADIM BİLGİYE ERİŞİM HAKKI KILAVUZU 36

1. Bilgiye erişim ne demektir? **36**
2. Şeffaflık nedir? Bilgiye erişimle aynı mıdır? **38**
3. Bilgiye erişim gerçekten bir insan hakkı mı? **39**
4. Kimler bilgi edinme başvurusunda bulunabilir? **42**
5. Bu hak hangi bilgi ve belgeler için geçerlidir? **43**
6. Tam veri tabanlarına erişmek? **44**
7. Bilgi edinme hakkı tüm kamu kurum ve kuruluşları için geçerli mi? **46**
8. Peki ya devletlerarası kuruluşlar? **47**
9. Kamu kurumlarınca saklanan tüm bilgiye erişebilir miyim? **47**
10. Sessizlik ve başvuru reddi karşısında itiraz **50**

İÇİNDEKİLER

III. GAZETECİLER İÇİN VERİ GÜVENLİĞİ 54

1. Risk Değerlendirmesi: Güvenlik riskleri değerlendirmesi nasıl yapılabilir? 54
2. Dizüstü bilgisayarımın çalınmasından endişe ediyorum 55
3. Telefonla iletişimin en güvenli yöntemi nedir? 55
4. Cep telefonu kullanmak 56
5. E-posta hesapları kullanırken güvenlik 57
6. Şifreleri hatırlamak 57
7. Normal e-posta hesabımın güvenliğini nasıl sağlarım? 58
8. Verilerimi nasıl muhafaza etmeli ve nasıl yedeklemeliyim? 59
9. Çevrimiçi araçlar için öneriniz nedir? 60
10. Peki ya profesyonel ve özel hayatım arasındaki çizgi? 60
11. Kameraya yakalanmak 61
12. Çok sık seyahat ediyorum, nerede olduğuma göre davranışlarımı değiştirmeli miyim? 61

IV. VERİ GAZETECİLİĞİ VE BİLME HAKKI 63

1. Veri gazeteciliği nedir? 63
2. Verilerimi nerden bulmalıyım? 64
3. Benim kamuya açık veriye erişim hakkım var mı? 65
4. Peki ya veri tabanlarına erişim için istenilen ücretler? 66
5. Hangi formatlara ihtiyacım var? 66
6. Hangi becerilere ihtiyacım var? 67
7. Kamu kurumlarının sitelerinde kazıma yapmak yasal mı? 68

EK A: Bilgi Edinme Hakkı Yasalarının Kabul Edilmesi 1766-2013 70

EK B: 56 AGİT katılımcısı Ülkede Bilgi Edinme Hakkı Yasaları 71

EK C: Bilgi Edinmenin Kapsamı 75

EK D: İtiraz Seçenekleri ve Denetleme Kurumları 78

EK E: Bilgi Edinmede Yasal Süreler 88

EK F: Elektronik Formatlar ve Veri Tabanlarına Erişim Hakkı 92

genel bakış: bu el kitabı bana göre mi?

Bu el kitabı, yazdıkları haberlerde kullanmak üzere kamu kuruluşlarının elinde bulunan bilgiye ihtiyaç duyan; televizyon, radyo ve televizyon da dahil olmak üzere tüm medya kuruluşlarında çalışan gazeteciler, blog yazarları ve enformasyon sektöründe çalışan tüm profesyoneller için tasarlanmıştır.

Bu yardım kiti, ya da el kitabı, Türkiye’de bilgi edinme başvurusu yapan ya da başka bir ülkede böyle bir başvuru yapmayı düşünen gazeteciler için hazırlanmıştır. El kitabı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) bölgesindeki ülkelerde yürürlükteki bilgi edinme yasalarının karşılaştırılması temelinde hazırlanmıştır. AGİT’e Avrupa, Orta Asya ve Kuzey Amerika’da bulunan 56 katılımcı ülke dâhildir. Bu ülkelerin 48 tanesinde bilgi edinme hakkı yasaları bulunmaktadır. El kitabı için Kosova’nın bu konudaki yasası da incelenmiştir. Ülkelerin bilgi edinme yasalarını hangi tarihte edindiklerinin bir listesi Ek A’da bulunabilir.

Bu ülkelerdeki bilgi edinme hakkı yasalarının çoğu uluslararası standartla uyumlu olmakla beraber, bazı istisnalar da vardır. Elinizdeki metinde yerel mevzuatın ya da uygulamanın uluslararası standartlardan uzaklaştığı noktaları göstereceğiz. Ulusal yasal çerçeve ile ilgili daha fazla bilgi EK B’de bulunabilir.

Ek C belgesinde ise bilgi edinme konusunda denetleyici kuruluşların (Bilgi Edinme Kurulu veya Ombudsman gibi) bulunduğu ülkelerde ilgili kurum hakkında bilgi bulabilirsiniz. Bu denetleyici kuruluşlar yerel anlamda bilgiye erişimin yasal çerçevesi hakkında daha fazla bilgi vermesi ve bilgi başvurusu yapanları gerekli bilgiyi edinme konusunda yönlendirmesi beklenir.

Bu yalnızca araştırmacı gazeteciler için değil mi? Hayır.

Bütün gazeteciler bilgi edinme aracını kullanabilir. Araştırmacı gazeteciler bilgi edinme kanunlarını düzenli olarak kullanabilir. Bu el kitabı, derinlemesine bir haber üzerinde çalışan herkese yardımcı olabilir.

Aynı şekilde, yerel bir hastanenin modernizasyon çalışmaları veya yeni bir köy okulu inşası gibi günlük olarak kullanılacak haberler de bilgi edinme mevzuat çerçevesinde edinilmiş bilgiyle yazılabilir. Bu tür haberler de okurlar için üst düzey bir politik entrika ya da sınırlar ötesi organize suçla karşı bir çalışma kadar ilgi çekici olabilir.

genel bakış: bu el kitabı bana göre mi?

Bu kanun yerel yönetimler için mi merkezi yönetimle mi ilgili?

Tüm kamu kurum ve kuruluşları, kamuyu bir şekilde ilgilendiren türde bilgiler ellerinde tutar. Bazen, en önemli haber çalışmaları yerel bir yönetime ya da merkezî hükümete yöneltmiş olan ve ilk bakışta basit ve karmaşık görünmeyen sorulardan çıkabilir.

Bu kitapçıkta yazarlar Avrupa Birliği ya da başka uluslararası kuruluşlarla ilgili bir çalışma yapıyorsam da geçerli mi?

AB'de belgelere erişimle ilgili olarak geçerli kurallar Legal Leaks Toolkit'te işlenmiştir. Ayrıca diğer hükümetler arası kuruluşlar için geçerli bilgi edinme yönetmelikleriyle ilgili nerelerden bilgi edinebileceğiz konusunda da referanslar içermektedir.

Ben TV'de çalışıyorum, bana görseller lazım! Çoğu bilgiye erişim ya da bilgi edinme hakkı yasası kamu kuruluşlarının elinde bulunan her türlü formatta kaydedilmiş bilgiyi içermektedir. Bu, edinilebilecek bilginin yazılı olduğu gibi ses veya görsel malzemelerden oluştuğu anlamına gelir. Belgesel çeken gazeteciler yaptıkları işlerde kullanılmak üzere resim ya da görsel-ses kaydı içeren malzeme edinmek için bilgi edinme hakkından yararlanmaktadır ve yararlanabilirler.

Fazla vaktim yok. Kitapçık hala işime yarar mı? Gazetecilerin bilgi edinmeyle ilgili en büyük endişelerinden biri yasal süreçlerle ilgili sürelerdir: Bir cevap almak için 15 – 20 iş günü beklemek zorunda olmak, her gün hatta saat başı bir haber yetiştirmesi gereken gazeteciler için çok uzun bir zaman birimini ifade etmektedir. Bu el kitapçığında bilgi edinme başvurularının nasıl kolayca ve hızlı yapılabileceğini ve başvurularınızı yaptıktan sonra cevap bekleme sürecine başka işlerinize yoğunlaşabileceğinizi gösteriyoruz. İstedığınız bilgiye ulaştığımız zaman beklediğimize degecek oranda iyi bir haber çıkabilir.

Neden uğraşayım? Sorularına nasıl olsa cevap verilmeyecek!

Bilgi edinme mevzuatı kapsamında ne tür bilgilerin kamuya verildiği şaşırtıcı olabilir, bu yüzden denemeye değer. Bilgi edinme başvurunuz reddedilse ya da cevapsız bırakabilse bile bunu bir habere dönüştürebilirsiniz: Hükümet resmi olarak belli bir konuda bilgi yayınlamayı reddediyor ya da vatandaşlara cevap vermesi gerektiği halde bunu yapıyor. Reddedilmiş başvuruları haber çalışmasına döndürmek hakkında daha fazla bilgiyi I. Bölüm, 15. Madde'de bulabilirsiniz.

Gerçekten cevap alabileceğimi düşünmüyorum, ama başka bir ülkede bilgi edinme başvurusu yapabilir miyim? Evet, birçok ülke herkesin bilgi edinme başvurusunda bulunmasına izin veriyor. Bilgi edinme şeffaflık düzeyleri hakkında karşılaştırmalı veri edinme ve kendi ülkenizdeki hükümeti aynı soruyla ilgili olarak sıkıştırmanın faydalı bir yöntemidir.

Resmi olarak bilgi edinme başvurularında bulunursam, söz konusu kamu kuruluşunun sözcüsüyle ilişkilerim bozulabilir! Özellikle bilgi edinmenin yeni uygulanmaya başladığı dönemlerde kamu görevlilerinin resmi olarak bilgi edinme başvurusunda bulunan gazetecilere sinirlenmesi duyulmamış bir olay değildir. Bu probleme Bölüm I Madde 3'te daha detaylı eğilecek ve bu sorunu aşmak için kullanabileceğiniz bazı stratejiler önereceğiz.

Kanunu kullanmaya başlarsam yöneticilerimin hoşuna gideceğimi sanmıyorum. Kamu görevlilerini dava etmeyi düşündüğümü ve masrafları karşılamak zorunda kalacaklarını düşünebilirler.

Bazen meslektaşlarınızı bilgi edinme kanunlarını kullanmanın gerekliliğine ikna etmek gerebilir. Bu konuda Bölüm I Madde 2'de gazetelerde bu konuya ilişkin kültür ve tutumları değiştirmek ve bu oluncaya kadar neler yapabileceğiniz konusunda bazı önerilerde bulunuyoruz.

Ben yabancı bir gazeteciyim. Gene de bilgi edinmeden yararlanabilir miyim? Evet, birçok ülkede bilgi edinme hakkı herkese verilmiştir. Ancak bulunduğunuz ülkenin dili bilmeniz gerekebilir. Ancak zaten bir ülkede göreve yapıyorsanız, genellikle çeviri konusunda yardımcı olacak birini bulmak mümkün olmaktadır (bir sonraki soru – cevaba da bakın).

Başka bir ülkede bilgi edinme başvurusunda bulunmak istiyorum, ancak dili bilmiyorum. Böyle bir durumda **Legal Leaks ağına** başvurmalısınız. (www.legalleaks.info adresinde daha fazla detay bulabilirsiniz). Bu ağ ilgili ülkede başvurunuzu tercüme edebilecek, hatta sizin için başvuruyu tamamlayabilecek gazeteciler bulmanıza yardımcı olabilir. Bu konuyla ilgili olarak Bölüm II Madde 4'e bakın.

genel bakış: bu el kitabı bana göre mi?

Geniş kapsamlı veri tabanlarına erişmek istiyorum. Bu mümkün olabilir mi? Bilgi edinme kanunları çerçevesinde veri tabanlarından çıkartılmış bir parça bilgi yerine veri tabanlarının tamamına ulaşmak da gittikçe daha mümkün hale gelmektedir. Bu gelişme, bu tür tablolarda var olan bilgiyi incelemeye hazır olan gazeteciler için büyük bir potansiyel sunmaktadır. Bölüm IV'teki Veri Gazeteciliği başlığı altında hükümetler tarafından kamuoyuna açıklanmış veri tabanlarıyla ilgili daha fazla bilgi bulabilirsiniz.

Verilerimin güvenliği hakkında endişelerim var. Kamu kurumlarından ve başka araştırmalardan gelen birçok farklı kaynaktan veri topluyorsanız, elinizdeki bilgilerin birleşimi oldukça hassas bir hale gelebilir. Yolsuzluğa bulaşmış kamu kurumlarına yapılan başvurular, görevlilerden saldırgan ve yasadışı tepkilerle karşılaşabilir. Gazetecilerin telefonları dinlenip, bilgisayarlarına girilebilir, gazeteciler takip edilebilir veya başka yollarla taciz edilebilirler.

Bunun bir kısmı araştırmacı gazeteci olmaktan kaynaklanan risklerle ilgilidir. Her ülkede, her vaka için bu tür riskler dikkatle incelenmelidir. Sağlam veri güvenliği teknikleri bu riskleri azaltabilir. Daha fazla bilgi için Veri Güvenliği hakkındaki Bölüm III'e bakın.

yirmi temel ipucu

Meşgul Gazeteciler için Legal Leaks Toolkit'e Hızlı Bir Bakış

- 1. Zaman kazanmak için önceden planlayın:** Ne zaman bir bilgiye ihtiyaç duyarsanız, resmi bir başvuru yapmayı düşünün. Geri kalan tüm seçenekleri tüketmeyi beklemeden başvuru yapmak daha iyi olabilir. Bilgi edinme başvurusunu araştırmanızın başında yapıp, diğer çalışmalarınızı eşzamanlı olarak yürütürseniz zaman kazanırsınız.
- 2. Basit bir başvuruyla başlayın:** Tüm ülkelerde, sade bir bilgi edinme başvurusu ile başlayıp, konuyla ilgili ilk bilgiyi aldıktan sonra daha fazla soru eklemek daha iyi olmaktadır. Bu sayede kamu kuruluşunun “karmaşık başvuru” diyerek cevap süresini uzatma hakkını kullanma riskinin önüne geçersiniz.
- 3. Birden fazla başvuru yapın:** Başvurunuzu hangi kuruma yönlendireceğiniz konusunda emin değilseniz, aynı anda bir, iki, üç hatta daha fazla kuruma başvuru yapmamanız için hiçbir neden yok. Bazı durumlarda, farklı kurumlardan farklı yanıtlar alacaksınız, ancak bu durum, araştırdığımız konuyla ilgili olarak büyük resmi göstereceği için aslında işe yarayabilir.
- 4. Bilgi edinme hakkınız olduğunu belirtin:** Genellikle bir bilgi edinme başvurusunda bulunurken bilgiye erişim ya da bilgi edinme kanunu kapsamında başvurduğunuzu özellikle belirtmeniz gerekmez. Ancak bunu belirtmek yasal haklarınızı bildiğinizi gösterdiğinden ve başvurunuzun yasaya uygun olarak işlenmesine yardımcı olabileceğinden, gene de bu noktayı belirtmeniz önerilir. Bu noktada, AB'ye yapılan başvurular için bilgi edinme başvurusunda bulunduğunuzu net olarak belirtmenin ve 1049/2001 sayılı düzenlemeye atıfta bulunmanın önemli olduğunu belirtmek isteriz. Bunun yanı sıra profesyonel iletişim sırasında ülkenizde kullanılan dil ve adaba uygun bir yazım stili kullanmanızı öneririz.
Unutmayın: Bilgiyi neden istediğinize dair bir açıklama yapmanıza ya da bu konuda herhangi bir soruya cevap vermenize gerek yoktur.

yirmi temel ipucu

- 5. Gazeteci olduğunuzu söyleyin:** Eğer ülkenizdeki kanun her bireye bilgiye erişim hakkı veriyorsa, ama gene de bir medya kuruluşu için çalıştığınızı belirtmek isterseniz, bunu belirtin. Ancak bunu yapmadan önce çalıştığınız kurumun bilgisinin olduğundan emin olun. Başka bir seçenekte başvurunuzda gazeteci olduğunuzu ve hangi kuruluşta çalıştığınızı söylemek olabilir. [Türkiye’de 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’na (BEHK) göre tüm gerçek ve tüzel kişilerin bilgi edinme hakkı vardır. Ancak Türkiye’de ikamet eden yabancılar ile Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler için kısıtlamalar vardır. Kanunun 5. Maddesine göre yabancılar isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde kanundan yararlanabilir.]
- 6. ... veya gazeteci olduğunuzu söylemeyin!** E-posta başvurunuzu iş adresinizden gönderecekseniz, gazeteci olduğunuz zaten ortaya çıkacaktır. Gazeteci olduğunuzu söylemek istemiyorsanız, gmail/hotmail veya yahoo gibi bir hesaptan posta göndermek iyi bir fikir olabilir.
- 7. Bilgi edinme isteğinizi daha genel bir sorunun içine saklayın:** Gerçek sorunuzu daha genel bir bilgi isteğinin içine yedirmeye karar verirsiniz, başvurunuzun hem istediğiniz bilgiyi de içerecek kadar net, hem de cevap verilmesini engellemeyecek kadar açık olması gerekir. Açık ve dar kapsamlı başvurular genelde daha hızlı ve daha kaliteli yanıtlar alır.
- 8. İstisnaları göz önünde bulundurun:** Başvurunuz değerlendirilirken yasada belirtilen istisnalar ile kısıtlanabileceğini düşünüyorsanız, sorularınızı hazırlarken hassas olabilecek bilgi isteğini, istisna kapsamına girmediğini düşündüğünüz bilgiyi isteyen sorudan ayırın. Sorunuzu ikiye bölün ve iki tane ayrı bilgi edinme başvurusu yapın.
- 9. Başvuru ücretleriyle ilgili bilgi edinin:** Başvurunuzu yapmadan önce başvuru veya bilgi edinme ücretleriyle ilgili kuralları mutlaka öğrenin. Bu sayede, bir kamu görevlisi sizden ücret isterse, haklarınızın ne olduğunu bilebilirsiniz. [4982 sayılı BEHK kapsamında başvuru yapmak ücretsizdir ancak kurum ve kuruluşlar araştırma, kopyalama, postalama vb. gibi maliyetler bağlamında ücret talep edebilir. Madde 22]

- 10. Fotokopi ücretlerinden kaçınmak için elektronik yanıt isteyin:** Bilginin üretimi ve dağıtımı ile ilgili maliyetleri azaltmak için, istenilen bilgi ve belgeye dair yanıtı elektronik formatta istediğinizi söyleyin. Bu sayede bilgi ve belgenin elektronik ortamda mevcut olmadığı durumlar dışında ücret ödemekten kurtulabilirsiniz. Zaten günümüzde çoğu zaman dijital ortama aktarılmamış belgeleri tarayarak e-posta eklentisi olarak göndermek mümkün olmaktadır. [4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 12. Maddeye göre bilgi elektronik olarak ya da basılı olarak iletilebilir.]
- 11. Dosyalara erişim hakkı isteyin:** Eğer aradığınız bilginin fiziksel olarak bulunduğu yerde yaşıyorsanız (örneğin kamu dairelerinin çoğunun bulunduğu başkentte yaşıyorsanız), belgelerin orijinallerini görmeyi de isteyebilirsiniz. Özellikle birçok farklı belgede bulunabilecek bir bilgiyi araştırdığımı ve belgelere göz gezdirmeniz gerektiği zamanlar da bu faydalı olabilir. Bu tür bir denetim ücretsiz olmalı ve sizin programınıza göre ayarlanmalıdır. (4982 belgelere fiziksel olarak erişme hakkı tanımamaktadır).
- 12. Kayıt tutun!** Başvurunuzu yazılı olarak yapmanız önerilir. Böylece ileride hukuki yollara başvurmanız gerekirse, başvurunun yapıldığına dair kanıt sunabilirsiniz. Bu kayıt ayrıca başvurunuz hakkında bir haber yazmayı planlıyorsanız, haberiniz için materyal oluşturabilir.
- 13. Başvurunuzu kamuoyuyla paylaşarak yanıt almayı hızlandırın:** Başvurunun yapıldığına dair bir haber yayınlarsanız, ilgili kurum üzerinde daha hızlı yanıt verme yönünde baskı oluşturabilirsiniz. Başvuruza yanıt alınca (veya yasal cevap verme süresi bittiğinde hala yanıt almamışsanız), bunu da bir habere dönüştürebilirsiniz. Bu şekilde ilerlemenin bilgi edinme hakkı ve bu hakkın pratikte nasıl çalıştığı hakkında halkı eğitmek gibi bir ek getirisi de olur.

yirmi temel ipucu

- 14. Reddedilme ya da cevap alamama durumlarında itiraz etmeye hazır olun:** İtirazların yöntemi ve ne kadar sürede yapılması gerektiği hakkında önceden bilgi edinin. İlk aşamada ne yapılması gerektiğini bilmiyorsanız, ülkenizdeki bilgi edinme konusunda Denetleyici Kurum ya da Kamu Denetçi'siyle iletişime geçin. Ülkenizde bu tür bir kurum yoksa, başvurunuzu reddetmiş olan kurumu arayıp onlardan bilgi almayın deneyin. Hala problem yaşıyorsanız, Legal Leaks Yardım Masası, ülkenizde konuyla ilgili bir sivil toplum kuruluşunun ya da avukatın iletişim bilgilerini sağlayarak yardımcı olmaya çalışacaktır. [1. Türkiye'de başvurunuzun akıbetini öğrendikten sonra BEDK'ya başvurmak için 15 gününüz vardır. 2. Başvurudan sonra aynı zamanda idari yargıya gitme hakkınız da vardır. Bunu BEDK'nın kararından sonra da yapabilirsiniz. İdari yargıya gitmek için kurum size dönüş yaptıktan sonra 60 gününüz vardır. 3. Başvurunuz reddedilirse Kamu Denetçiliği Kurumuna da başvurabilirsiniz.]
- 15. Reddedilen başvurulardan bir haber yapın:** Herhangi bir konuda bilgi yayınlanmasının reddedilmesi genellikle başlı başına bir haber konusudur. Bilginin paylaşılmamış olmasıyla ilgili olarak yaratıcı ve yapıcı olup, diğer ülkelerden örnekler, uzman görüşleri ve verilmeyen bilgidaki kamu yararı hakkında tartışmalara yer verip haberinizi daha fazla şeffaflık yaratmak amacıyla kullanmayı deneyebilirsiniz.
- 16. İtirazınızı kamu yararını öne sürerek yapın:** Üzerinde çalıştığınız haber için gerekli bir bilgiyi edinmek amacıyla yaptığımız başvuru reddedilirse, idari olarak yapacağımız itirazda istenilen bilginin bir haber çalışması için gerektiğini belirtmek ve bilginin paylaşılmasında kamu yararı olduğunu belirtmek faydalı olabilir. Bu noktada yasadan ve/veya Anayasa'dan kaynaklanan haklarınızı belirtmek de faydalı olabilir. (Elbette, söz konusu kamu kurumunun bir haber hazırladığınızı bilmesini istemiyorsanız, bundan bahsetmeyin).
- 17. İtirazlar için standart bir şablon hazırlayın:** Yasaya ve haklarınıza atıfta bulunan ilk itiraz metninizi yazdıktan sonra, bu mektubu bilgisayarınızda bulundurursanız, gelecek itirazlarda da kullanabileceğiniz bir şablon hazırlamış olursunuz. İleride yalnızca detayları değiştirerek yeni başvurular için kullanıp vakit kazanabilirsiniz. Farklı ülkeler için itiraz dilekçesi şablonları Legal Leaks'in websitesi www.legalleaks.info'da bulunabilir.

- 18. Resmi sözcülerle ortaya çıkabilecek sorunlar konusunda yardım alın:** Kurumlardaki resmi sözcüler, bilgi edinme yasasını kullanıyor olmanıza kızgınlıkla yaklaşırsa, Legal Leaks takımı ile ve/veya Türkiye'deki yerel gazeteci ve hak örgütleriyle temasa geçin. [Türkiye'de bu konuda yardım alabileceğiniz başlıca örgütler: Basın Konseyi, Çağdaş Gazeteciler Derneği, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Gazeteciler Sendikası, Türkiye Gazeteciler Federasyonu, Çağdaş Hukukçular Derneği ve İnsan Hakları Derneği'dir.] Bu STK'lar endişelerinizi daha yüksek ölçekte paylaşmaya yardımcı olabilir ve belki de kamu görevlileri için bir eğitim düzenleyebilir. Aynı zamanda gazeteciler tarafından yapılmış resmi bilgi edinme başvuruları karşısında doğru bilgiyi sağlama yükümlülüğü konusunda kurumlarla yürüttüğünüz tartışmada sizi destekleyebilirler.
- 19. Bilgi Edinmeyi kullanmada meslektaşlarınızı da dâhil edin:** Çevrenizdeki meslektaşlarınızın bilgi edinme başvurularının değeri konusunda endişeleri varsa, onları ikna etmenin en iyi yolu bilgi edinme yasası aracılığıyla ortaya çıkmış bir bilgi üzerinden bir haber yazmaktır. Konuyla ilgili olarak en son yazdığımız yazıda ya da yaptığımız yayında bilgi edinme yasasını kullandığınızdan bahsetmek, bu hakla ilgili olarak kamuda farkındalığı arttıran bir yöntem olarak önerilir.
- 20. Uluslararası başvurularda bulunun:** Bilgi edinme başvurularında elektronik yöntemleri kullanmak gittikçe daha da yaygınlaşmaktadır. Bu yüzden artık başvuru yapmak için nerede yaşadığınız çok önemli değildir. Alternatif olarak, başvuru yapmak istediğiniz ülkede yaşamıyorsanız, başvurunuzu, ilgili kamu kuruluşuna iletmek üzere, soru sormak istediğiniz ülkenin büyükelçiliğine de iletebilirsiniz. İlk önce, ilgili büyükelçilikten bunu yapıp yapmayacakları konusunda bilgi almalısınız. Bazen elçiliklerdeki idari personelin bilgi edinme hakkı konusunda eğitilmesi gerekir. Eğer durum buysa, başvurunuzu doğrudan ilgili kamu kuruluşuna yapmak daha iyi olabilir.

I. BİLGİ EDİNME HAKKI VE HABER ARAŞTIRMASI

Bu bölümde bilgi edinme başvurusu tamamlama sürecini, bilgi edinme yasaları ile kendi yaptığı araştırmayı birleştirmek isteyen gazetecilerin kullanabileceği strateji ve taktiksel yaklaşımları da göz önünde bulundurarak, adım adım gözden geçiriyoruz.

1. Başvuru yapmak için en iyi zaman nedir?

Bir kamu kurum veya kuruluşuna bilgi edinme hakkı başvurusu yapmayı düşünüyorsanız, daha önce bilgiye ulaşmanın farklı yollarını zaten denemiş ve ancak istediğiniz bilgiye ulaşamamış olabilirsiniz.

Ancak, bilgiye ulaşmanın başka yollarını deneyerek vakit kaybetmeden, doğrudan bilgi edinme başvurusu yapmak isteyeceğiniz zamanlar olabilir:

- » Bilgiye erişim yasasının resmi yasal mekanizmasını kullanmadan istenilen bilgiye ulaşamayacağınızı düşündüğünüz durumlar.
- » Bilgi edinme yasasının müthiş yararlı olduğunu düşündüğünüz ve bu hakkınızı yasayı mümkün olduğu kadar kullanarak savunmak istediğiniz zamanlar!

İPUCU! Zaman kazanmak için

Önceden planlayın: *Bir bilgiye ihtiyaç duyar duymaz, resmi bir başvuru yapmayı düşünün. Geri kalan tüm seçenekleri tüketmeyi beklemeden bir başvuru yapmak daha iyi olabilir. Bilgi edinme başvurusunu*

araştırmanızın başında yapıp, diğer çalışmalarını eşzamanlı olarak yürütürseniz zaman kazanırsınız.

2. Haber merkezlerinde bilgi edinme kültürü

Çalıştığınız medya kuruluşunda bilgi edinmek için zaten yürürlükte olan bilgiye erişim yasını kullanmaya dayalı bir kültür var mı? Yoksa, bunu yapmaya başlayan ilk kişi olabilirsiniz ve haber merkezinizde var olan kültürü değiştirmeniz gerekebilir. Özellikle, bilgi erişim hakkınızı takip etmenin vakit kaybı olmaktan ziyade gazetecilik faaliyetlerinizde faydalı olabilecek bir uğraş olabileceği konusunda editör ve yöneticilerinizi ikna etmeniz gerekebilir. Legal Leaks araç kutusunda sunduğumuz bazı noktaların bu argümanları ortaya koymanızda size destek olacağını umuyoruz.

Bu konuda çalıştığınız haber merkezinde biraz dirençle karşı karşıyaysanız, aşağıdakileri deneyebilirsiniz:

- » Meslektaşlarınızı bilgi edinme hakkı yasası konusunda bilgilendirmeye zaman ayırın ve bunu bir toplantıda ele

almadan önce kurumun stratejisine dâhil etme konusunda yardım alın.

» Bilgi edinme yasalarının güçlü ve özel haber konuları yaratabileceğine dair hem kendi ülkenizden hem başka ülkelerden örnekler gösterin. (Bu konuda daha fazla bilgi için www.legal-leaks.info adresini ziyaret edin.)

» Gazeteci arkadaşlarınıza bilgi edinme yasasının yalnızca araştırmacı gazetecilik yapanlar için değil herhangi bir haber üzerine çalışan her gazetecinin ve her medya kuruluşunun kullanabileceği bir yasa olduğunu açıklayın.

» Bir eğitim oturumu düzenleyin. Ülkenizde bilgi edinmeyle ilgili kuruluşlardan uzmanları davet edip, yasanın nasıl işlediği hakkında bilgi sağlamak üzerine bir eğitim düzenleyin. Katılan uzmanlar bu yasanın zaman kaybettiren bir uğraş olmadığı konusunda açıklık getirebilir. (Bu konuyla ilgili daha fazla bilgi ve davet edebilecek yerel uzmanları belirlemek için Legal Leaks takımıyla iletişime geçin.)

» Siz birkaç başvuru yapın ve bunları haberleştirin. Meslektaşlarınızla bu deneyiminizi paylaşın ve onları da bilgi edinme yasasını kullanma konusunda cesaretlendirmeye çalışın.

» Bilgi edinme yasaları güçlü olan ülkelerde kurumunuz adına çalışan gazeteciler varsa oralarda bilgi edinme başvurusu yapmak ve bu yasaların işe yarayan haberlere dönüşebilecek bilgiye erişimi nasıl sağladığını göstermek konusunda olumlu örnekler toplamak için o kişiyle görüşün.

İPUCU! Bilgi Edinmeyi kullanmada meslektaşlarınızı da dâhil edin: Çevrenizdeki meslektaşlarınızın bilgi edinme başvurularının değeri konusunda endişeleri varsa, onları ikna etmenin en iyi yolu bilgi edinme yasası aracılığıyla ortaya çıkmış bir bilgi üzerinden bir haber yazmaktır. Konuyla ilgili olarak en son yazdığınız yazıda ya da yaptığınız yayında bilgi edinme yasasını kullandığınızdan bahsetmek, bu hakla ilgili olarak kamuda farkındalığı arttıran bir yöntem olarak önerilir.

3. Bilgi Edinme Başvuruları ve Kurumların Basın Sözcüleri

Belli bir kamu kuruluşuna ilk defa bilgi edinme başvurusunda bulunmayı planlıyorsanız, o kurumun resmi sözcülüğünü üstlenen kişiyle ilişkinizi göz önünde bulundurmamak isteyebilirsiniz. Resmi sözcünün işi, verilecek bilgiyi farklı bir şekilde sunarak gazetecilerle iyi ilişkiler yürütmektir. Bu yüzden bu kişi resmi bir bilgi edinme başvurusunu kendi otoritesinin altını oyan saldırgan bir hareket olarak değerlendirebilir.

Access Info'nun Avrupa ve Latin Amerika'da gördüğü bazı vakalarda, kurum sözcüsünün gazetecilere telefon edip ağır bir dil kullanarak resmi bir başvurunun yapılmış olmasıyla ilgili şikâyet etmiş olduğu görülmüştür. Bu tür bir olayda ise problemin bir kısmını basın sözcüsünün, kendi yöneticilerinin basını iyi idare edemediğini

düşünecek olması yönündeki endişesi oluşturunuyordu.

Başvurduğunuz kurumdaki resmi sözcüyle ilişkinizin durumuna bağlı olarak, bu tür bir başvuruyu yapacağınızı önceden söyleyip, bunun yasal hakkınız olduğunu ve kurum adına konuşabilecek birisinden yorum almaktan farklı olduğunu açıklayabilirsiniz. Olur da böyle kızgın bir telefon alırsanız, bu noktaları aklınızda bulundurmaya çalışın.

Başka bir sorun, başvuruyla ilgili işlemleri gerçekleştiren kişinin Bilgi Edinme isteğinin bir gazeteciden geldiğini görüp, bunu bilgi edinme başvurusu olarak ele almak yerine kurumun basın sözcüsüne ilettiği zamanlarda ortaya çıkabilir. Bu durumla karşı karşıya kalırsanız ilgili kamu kurumuna şikâyetle bulunup, başvurunuzun diğer bilgi edinme başvurularıyla aynı şekilde değerlendirilmesini istediğinizi söyleyebilirsiniz.

Bir başvuru karşısında kurumun basın sözcüsünden şikâyet alma ya da bilgi edinme başvurularının sıradan bilgi edinme başvurusu gibi değerlendirilmesi sorunuyla karşılaşp karşılaşmadıklarını öğrenmek için diğer gazetecilerle de konuşun. Bu çok sık olan bir durum gibi görünüyorsa bu konuda BEDK veya Kamu Denetçiliği Kurumu'na iletmeleri adına meslek örgütleriyle görüşebilirsiniz. Bu konuda bir haber çalışması da yapmak isteyebilirsiniz.

İPUCU! Resmi sözcülerle ortaya çıkabilecek sorunlar konusunda yardım alın: Kurumlardaki resmi sözcüler, bilgi edinme yasasını kullanıyor olmanıza kızgınlıkla yaklaşır, Legal Leaks takımı ile ve/veya Türkiye'deki yerel gazeteci ve hak örgütleriyle temasa geçin. [Türkiye'de bu konuda yardım alabileceğiniz başlıca örgütler: Basın Konseyi, Çağdaş Gazeteciler Derneği, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Gazeteciler Sendikası, Türkiye Gazeteciler Federasyonu, Çağdaş Hukukçular Derneği ve İnsan Hakları Derneği'dir.] Bu STK'lar endişelerinizi daha yüksek ölçekte paylaşmaya yardımcı olabilir ve belki de kamu görevlileri için bir eğitim düzenleyebilir. Aynı zamanda gazeteciler tarafından yapılmış resmi bilgi edinme başvuruları karşısında doğru bilgiyi sağlama yükümlülüğü konusunda kurumlarla yürüttüğünüz tartışmada sizi destekleyebilirler.

4. Başvurumu nereye yapmalıyım?

Ne tür bir bilgi istediğinize karar verdikten sonra, ilgili kamu kurum veya kuruluşunu belirlemeniz gerekir. Çoğu durumda, bu sorunun cevabı net olacaktır, ama bazı durumlarda emin olmayabilirsiniz. Böyle durumlarda ilgili kurumların web sitelerine bakıp sorunuzun hangisinin faaliyet alanına girdiğini belirlemeye çalışabilirsiniz. Bunun dışında kurumlara telefon da edebilirsiniz. Telefon sayesinde, emin değilseniz soru sorduğunuz kurumun ulusal bilgi edinme yasanızın kapsamına girip girmediğini de kontrol edebilirsiniz.

Unutmayın: Telefon ettiğiniz zaman gazeteci olduğunuzu ya da söz konusu bilgiyi neden istediğinizi söylemek zorunda değilsiniz; özellikle sorunuzun kurumda rahatsızlık yaratacağını düşündüğünüz durumlarda.

İPUCU! Birden fazla başvuru yapın: Başvurunuzu hangi kuruma yönlendireceğiniz konusunda emin değilseniz, aynı anda bir, iki, üç hatta daha fazla kuruma başvuru yapmamanız için hiçbir neden yok. Bazı durumlarda, farklı kurumlardan farklı yanıtlar alacağız, ancak bu durum, araştırdığımız konuyla ilgili olarak büyük resmi göstereceği için aslında işe yarayabilir.

İPUCU! Uluslararası başvurularda, elçiliğe başvurun: Uluslararası başvurularda bulunun: Bilgi edinme başvurularında elektronik yöntemleri kullanmak gittikçe daha da yaygınlaşmaktadır. Bu yüzden artık başvuru yapmak için nerede yaşadığımız çok önemli değildir. Alternatif olarak, başvuru yapmak istediğiniz ülkede yaşamıyorsanız, başvurunuzu, ilgili kamu kuruluşuna iletmek üzere, soru sormak istediğiniz ülkenin büyükelçiliğine de iletebilirsiniz. İlk önce, ilgili büyükelçilikten bunu yapıp yapmayacakları konusunda bilgi almamız. Bazen elçiliklerdeki idari personelin bilgi edinme hakkı konusunda eğitilmesi gerekir. Eğer durum buysa, başvurunuzu doğrudan ilgili kamu kuruluşuna yapmak daha iyi olabilir.

5. Gazeteci olduğumu söylemeli miyim?

Kamu kuruluşlarına bilgi edinme başvurusunu bir gazeteci olarak yaptığınızı söylemenin iyi ve kötü yönleri vardır!

İPUCU! Eğer ülkenizdeki kanun her bireye bilgiye erişim hakkı veriyorsa, ama gene de bir medya kuruluşu için çalıştığınızı belirtmek isterseniz, bunu belirtin. Ancak bunu yapmadan önce çalıştığınız kurumun bilgisinin olduğundan emin olun. Başka bir seçenekse başvurunuzda gazeteci olduğunuzu ve hangi kuruluşta çalıştığınızı söylemek olabilir. [Türkiye’de 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’na (BEHK) göre tüm gerçek ve tüzel kişilerin bilgi edinme hakkı vardır. Ancak Türkiye’de ikamet eden yabancılar ile Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler için kısıtlamalar vardır. Kanunun 5. Maddesine göre yabancılar isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde kanundan yararlanabilir.]

.... veya gazeteci olduğunuzu söylemeyin E-posta başvurunuzu iş adresinizden gönderecekseniz, gazeteci olduğunuz zaten ortaya çıkacaktır. Gazeteci olduğunuzu söylemek istemezseniz, gmail/hotmail veya yahoo gibi bir e-posta hesabından başvuru yapabilirsiniz.

Avantajlar	Dezavantajlar
<p>Daha fazla bilgi: Bazı ülkelerde gazeteciler daha hızlı dönüş aldıkları gibi bireylerden daha fazla bilgi de alabilir. (Bu olması gereken değildir. Ancak pratikte var olan bir durumdur ve bu pozitif ayrımcılıktan yararlanabilirsiniz).</p> <p>Daha ucuz: Bazı ülkelerde gazeteciler bilgiye ücret ödemeksizin ulaşma hakkına sahiptir. ABD’de gazetecilerin araştırma ücreti ödemesine, Sırbistan’da ise fotokopi ücretlerini ödemelerine gerek yoktur.</p> <p>Daha hızlı: Bazı ülkelerde gazeteciler kayırlır ve diğer başvuranlara göre daha hızlı yanıt alabilmektedir.</p>	<p>Reddedilme: Gazeteci olduğunuzu belirtmek kamu kurumlarında, istenilen bilgi kritik bir habere söz konusu olabilir korkusuyla cevap verme konusunda direnç yaratabilir.</p> <p>Verilerin yok edilmesi: Gazeteci olduğunuz bilgisini vermek kamu görevlilerinin usulsüzlük veya yolsuzluk gibi durumları örtmek için bilgileri gizlemesine, hatta yok etmelerine yol açabilir.</p> <p>Haberi kaptırmak: Ülkenizde yapılan başvurular kamuyla paylaşıyorsa, bu bilgi başka gazetecilere kovaladığınız haber hakkında fikir verebilir.</p>

Avukat Değilim, gene de Bilgi Edinme Hakkında Kanun’u Okumalı mıyım?

Okumanıza gerek yok. Bilmeniz gereken en önemli şeyler resmi bir başvurunun nasıl yazılacağı ve kanunda belirtilen süredir. (Başvuruların nasıl yapılacağı hakkında daha fazla bilgi için Bölüm 10’a bakın). Bununla birlikte, temel unsurlarını ve ne içerdiğini bilmek için bilgi edinme kanuna bakmak yararlı olabilir. Başvuru yapmakta kullanılan mekanizmaların nasıl tanımlandığını görmek için ilgili yönetmeliğe de bakabilirsiniz. Buna ek olarak mevzuat okumaktan hoşlanmayan biriyse, size nasıl başvuru yapacağınızı anlatan bir uzman da bulabilirsiniz. **Legal Leaks websitesinde** her ülkede bilgi edinme başvurusu yapma konusunda bilgi ve yardım için başvurabileceğiniz uzmanların iletişim detaylarını bulabilirsiniz.

6. Başvurumda ne demeliyim?

İstedığınız bilgi veya belge konusunda mümkün olduğu kadar net ve dar kapsamlı bir istekte bulunmanızı öneririz.

Çoğu ülkede bilgi edinme başvurusu sırasında belirli bir belgeye resmi bir atıfta bulunma gerekliliği yoktur. (İtalya buradaki tek istisnadır). Aynı zamanda, sorunuzu cevaplayacak kamu görevlisinin yaptığı işi de aklınızda bulundurun, başvurunuzun açık olması kamu görevlisinin ihtiyacınız olan bilgiyi doğru olarak belirlemesine de yardımcı olacaktır.

İyi oluşturulmuş bir bilgi edinme başvurusu aynı zamanda kamu görevlilerine başvurunuzu reddetmek için daha az neden verir. (ancak daha önce de söylediğimiz gibi, çoğu ülkenin yasasında kamu görevlilerinin başvurunun içeriğini anlamaya çalışma yükümlülüğü vardır.)

[Başvuru, başvuranın adını soyadını, imzasını, ev veya iş adresini içermelidir. Başvuran tüzel bir kişilikse, tüzel kişiliğin tam adı ve adresi, temsil eden kişinin adı soyadı, imzası ve kişinin temsil hakkına dair belgeler de başvuruya eklenmelidir.]

Yaptığınız ilk başvurularda, bilgi edinme isteğini nispeten basit tutmak, çok büyük hacimde bilgi istememek ve birkaç bilgi edinme sorusunu aynı mektupta istemek iyi bir fikirdir. Bu şekilde daha hızlı cevap alma şansınız artar ve gerekirse takip eden başvurular yapabilirsiniz. Eğer çok sayıda bilgi isteminde bulunuyorsanız, isteklerinizi konusunda göre gruplayabilirsiniz: bu da ilgili kurumun kendi içinde ilgili departmanlara cevapları hazırlamaları için yönlendirme yapmasını kolaylaştırır.

Aynı şekilde ülkenizde profesyonel iletişimde kullanılan dil ve adaba uygun başvuru yapmanız önerilir.

Tipik bir belge isteme başvurusu örneği:

Başvuranın adı ve soyadı:		
Ev veya iş adresi:		
Kimlik no: (Elektronik başvurularda zorunludur)		Cevabı nasıl almak istiyorsunuz? Kâğıt çıktı ☐ Elektronik ☐
E-posta adresi: (Elektronik başvurularda zorunlu)		
İmza:		4982 Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında istediğim bilgi ve belgeler aşağıda belirtilmiştir. Saygılarımla.
İstenen bilgi ve belgeler (Not: Eğer burada isteğiniz için ayrılan alan yetmiyorsa, boş sayfalar ekleyebilirsiniz)		

Bilgi edinme başvurusu örneği:

Sayın Yetkili,

2007 ve 2008 mali yıllarında Bakanlık tarafından yeni renkli yazıcı satın almak için harcanan toplam meblağ bilgisinin 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hükümlerince tarafıma gönderilmesini talep ederim.

Harcama bilgisinin tarafıma elektronik yolla aşağıda belirtilen e-posta adresime gönderilmesini tercih ederim.

Bu başvuruyla ilgili olarak açıklık getirilmesini istediğiniz bir nokta varsa, benimle iletişime geçebilirsiniz.

Saygılarımla,

Ahmet Demir

TC kimlik No

49085683738

15 Cemal Gürsel Caddesi, Cebeci

e-mail: demir@demir.com

İPUCU! Genellikle bir bilgi edinme başvurusunda bulunurken bilgiye erişim ya da bilgi edinme kanunu kapsamında başvurduğunuzu özellikle belirtmeniz gerekmez. Ancak bunu belirtmek yasal haklarınızı bildiğinizi gösterdiğinden ve başvurunuzun yasaya uygun olarak işlenmesine yardımcı olabileceğinden, gene de bu noktayı belirtmeniz önerilir. Bu noktada, AB'ye yapılan başvurular için

bilgi edinme başvurusunda bulunduğunuzu net olarak belirtmenin ve 1049/2001 sayılı düzenlemeye atıfta bulunmanın önemli olduğunu belirtmek isteriz. Ülkenizde geçerli yasanın adı EK B'de bulunabilir.

Unutmayın: Telefon ettiğiniz zaman gazeteci olduğunuzu ya da söz konusu bilgiyi neden istediğinizi söylemek zorunda değilsiniz.

7. “Esas” isteği daha genel bir soruda saklamak

Bilgi edinme başvurunuzun ilgili kamu kurumuna bir haber üzerinde çalıştığınızı açık edeceğinden endişeleniyorsanız, almak istediğiniz bilgiyi daha genel bir sorunun içinde saklayabilirsiniz.

Örneğin, bir önceki örnekle ilgili bilgi almak için, “Temmuz ve Eylöl 2011 arasında gerçekleşmiş planlama komitesi toplantı tutanaklarının kopyaları,” ya da “2010 – 2011 yılında Bakanlığın satın almış olduğu tüm teknoloji ekipmanı (bilgisayar ve printerlar da dâhil olmak üzere) hakkındaki harcama raporları” istenebilir

İPUCU! Bilgi edinme isteğinizi daha genel bir sorunun içine saklayın: Gerçek sorunuzu daha genel bir bilgi isteğinin içine yedirmeye karar verirseniz, başvurunuzun hem istediğiniz bilgiyi de içerecek kadar net, hem de cevap verilmesini engellemeyecek kadar açık olması gerekir. Açık ve dar kapsamlı başvurular genelde daha hızlı ve daha kaliteli yanıtlar alır.

8. İstisnaları göz önünde bulundurun

İstedieğiniz bilginin herhangi bir bölümünün Bölüm II Madde 9’da sıralanan istisnalardan birinin kapsamına girip girmediği kendinizi sorun. İstenilen bilginin siyaseten hassas olduğu durumlarda bu istisnalara atıfta bulunabilirler.

Kendinize sorun: Kamu kuruluşu istisnaları öne sürerek o bilgiye erişimi kısıtlayabilir mi?

Bu sorunun cevabı “Evet” ise bile, istisnalar yüzünden geri adım atmayın. Birçok ölkeden gelen deneyim, rahatça cevaplanacağını düşündüğünüz başvuruların reddedildiği, asla verilmeyeceğini düşündüğünüz bilginin ise verildiği yönünde olmuştur. Bu konuda **Legal Leaks websitesinde örnek olaylar** bulabilirsiniz. Bu yüzden gene de bilgiyi istemeye devam etmeye değer, ama bunu biraz bilgi edinme şansınızı arttıracak bir şekilde yapmak önemlidir.

İPUCU! İstisnaları göz önünde bulundurun: Başvurunuz değerlendirilirken yasada belirtilen istisnalar ile kısıtlanabileceğini düşünüyorsanız, sorularınızı hazırlarken hassas olabilecek bilgi isteğini, istisna kapsamına girmediğini düşündüğünüz bilgiyi isteyen sorudan ayırın. Sorunuzu ikiye bölün ve iki tane ayrı bilgi edinme başvurusu yapın.

Örnek: Diyelim, helikopterler için tedarik edilen yeni ekipmanlarla ilgili soru sormak istiyorsunuz. Bu soruyu ne kadar harcama yapıldığı ve tam olarak neye yapıldığı (hangi füzelerin alındığı) şeklinde ikiye ayırabilirsiniz. **Neyin** alındığı konusundaki sorunuz reddedilse bile, en azından **ne kadar** harcadığı konusunda bilgi alma şansız olur.

İPUCU! Başvurunuzu kamuoyuyla paylaşarak yanıt almayı hızlandırın: *Gazetecilerin başvurularının reddedilmesinden kaçınmak için uyguladığı bir başka strateji de, başvurunun yapıldığı bilgisini kamuyla paylaşmaktır. Bu, cevap verme konusunda ilgili kamu kurumuna baskıyı arttırabilir.*

Örneğin: Çalıştığımız radyo istasyonu yerel bir hastanede ilaç eksikliği ile ilgili bir haber çalışması yapıyorsa, ilaç harcaması ile bilgi almak için yayında bu başvuruyu yaptığınızı söyleyip radyonun websitesine de başvurunun bir kopyasını koyabilirsiniz. Cevabı aldığımızda, veya yasal sürenin bitmesine rağmen dönüş alamadığımız durumlarda, sitenizi güncelleyip, bu durumu da bir habere dönüştürebilirsiniz. Böyle ilerlemenin bilgi edinme hakkı ve bu hakkın pratikte nasıl çalıştığı hakkında halkı eğitmek gibi bir ek getirisi de olur.

9. Kendimle ilgili hangi bilgileri vermem gerekir?

Genellikle ad ve soyadı bilgisi ve posta veya elektronik posta adresi istenecektir. Eğer cevabı elektronik posta yoluyla istiyorsanız ya da bilgi istediğiniz ülkenin dışında ikamet ediyorsanız, e-posta adresinizi vermek de iyi bir fikirdir.

Kamu görevlisinin bilgi edinme başvurunuzu netleştirmek için sizinle iletişime geçmek istemesi halinde ulaşabilmesi için telefon numaranızı vermek de iyi bir fikir olabilir. Bu da bilgi edinme sürecini hızlandırabilir.

Bazı ülkelerde kendinizi gerçek isminizle tanıtmamız gerekmez (ör. Takma adlar ya da isimsiz başvurular kabul edilir). Gene de bir isim ve bir tür adres ya da iletişim detayının verilmesini öneririz. Bu sayede hem bilgi ve belgelerin verilmesinin önünde bir engel kalmaz, hem de ilgili kamu kuruluşunun başvuruza dair bir konuyu netliğe kavuşturma ihtiyacı olursa, size ulaşabilir. [Türkiye’de elektronik başvurularda kimlik numarası ve e-posta adresi girilmesi zorunludur.]

İPUCU! Dosyalara erişim

hakki isteyin: *Eğer aradığımız bilginin fiziksel olarak bulunduğu yerde yaşıyorsanız (örneğin kamu dairelerinin çoğunun bulunduğu başkentte yaşıyorsanız), belgelerin orijinallerini görmeyi de isteyebilirsiniz. Özellikle birçok farklı belgede bulunabilecek bir bilgiyi araştırdığımız ve belgelere göz gezdirmemiz gerektiği zamanlar da bu faydalı olabilir. Bu tür bir denetim ücretsiz olmalı ve sizin programınıza göre ayarlanmalıdır. (4982 belgelere fiziksel olarak erişme hakkı tanımamaktadır)*

10. Başvurumu nasıl yapmalıyım?

Genelde, bir başvuruyu tamamlamak basit bir işlemdir ve fazla resmiyete gerek yoktur. Başvurular her zaman yazılı olarak gerçekleştirilebilir. İlgili kuruma yazılı bilgi edinme isteğini posta yoluyla ya da şahsen götürebilirsiniz. Aşağıda Kutu A’da görülebileceği gibi birçok ülkede başvurular e-posta ile de yapılabilir. Bazı ülkelerde e-posta

istekleri yasadan ziyade pratikte gelişmiş bir durum olmaktadır (Hollanda ve Sırbistan gibi). Bazı kamu kuruluşları web-tabanlı formların doldurulmasını tercih etmektedir, ancak Access Info Europe, başvuranın metnin bir kopyasını saklamasına olanak verdiği için, her zaman e-postayla başvurulara izin verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Bazı bilgi edinme yasaları telefonla ya da şahsen yapabileceğiniz sözlü başvurulara da izin vermektedir. Ancak buna izin veren bazı ülkelerde (Slovenya) sözlü olarak yapılmış başvuru yasal itiraz için bir dayanak olarak kabul edilmez. Bazı diğer ülkelerde (Ermenistan, Romanya), sözlü ve yazılı başvurular için var olan kurallar ve yasal süreler farklıdır. Sözlü başvurunuzu hemen cevap alamazsanız, itiraz etmek için elinizde yasal bir dayanak olması adına yazılı bir başvuru

da yapmanız önerilir. [Türkiye’de kanun “kişinin kimliğinin ve imzasının veya yazının kimden neşet ettiğinin tespitine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak belirlenebilir olması kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir” olduğunu belirtse de, ilgili yönetmeliğe göre pratikte başvurular yazılı olarak ya da elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir. Başvuru yapmak için bu iki yöntemden biriyle ilerlenmesi önerilir.]

Başvurunuzu yazılı olarak yapmanızı ve, cevapsız bırakılan bir başvuru durumunda itiraz etmek için gerekmesi halinde başvurunuzun yapıldığını ispatlamak için bir kopyasını ya da kaydını elinizde tutmanızı öneririz. [Türkiye’de kanunda başvuruların sözlü olarak yapılabileceğine dair açık bir ifade bulunmamaktadır.]

KUTU A:

Sözlü başvurular ve E-posta yoluyla başvurular

Sözlü başvurular	E-posta yoluyla başvuru
Arnavutluk, Ermenistan, Avusturya, Azerbaycan, Bulgaristan, Danimarka, Fransa, Almanya, Macaristan, Makedonya, Moldova, Hollanda, Romanya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya.	Ermenistan, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Hırvatistan, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Macaristan, Makedonya, Moldova, Karadağ, Hollanda, Romanya, Sırbistan, Slovenya, İsveç, Birleşik Krallık, Türkiye.

Başvurunun yazılı bir kopyasının elinizde bulunması aynı zamanda bu konu üzerine bir haber yapmayı düşünüyorsanız, başvurunun yapıldığına dair bir kanıtın da elinizde olmasını sağlar. Bunu yapmanın birkaç yolu vardır:

- » Başvuruyu şahsen yaparsanız, iki kopya alın ve sizde kalacak olana damga bastırın.
- » Posta ile gönderecekseniz, taahhütlü göndermenizi öneririz.
- » Bir e-posta başvurusu yapmanız halinde, bunu teslim edildi ya okundu bildirimini isteyerek gönderebilirsiniz, ama birçok ülkede bu e-posta bildirimleri henüz postayla teslimat gibi yasal bir teslimat kaydı sayılmamaktadır [Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmelik, başvuru kabul edecek elektronik posta adreslerinin, kurum ve kuruluşların internet sayfalarında yayınlanacağını söylemektedir. Bu adreslere yapılan başvurular geçerli sayılmaktadır. Bu e-mailin gönderildiğine dair bir bildirim başvuru ispatlamaya yarar.]
- » Ülkenizdeki mevzuatı kontrol etmek de yarar vardır. Basit bir elektronik posta yasal bir belge midir? Elektronik imzalarla ilgili bir düzenleme var mıdır? [Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’na göre e-posta yasal bir belgedir. Başvuru 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu uyarınca imzalanmışsa, TC Kimlik bilgisini girmek gerekli olmamaktadır. İlgili yönetmeliğin 10. Maddesine bakabilirsiniz.]

İPUCU! Başvurunun kopyasını kullanın. Göndermeden önce başvurunuzun bir kopyasını almak, ya da gönderilmiş olan başvuruyu tarayıcıdan geçirmek isteyebilirsiniz. Bu sayede haberinizde ya da web sitenizde kullanmak için iyi bir görsel elde etmiş olursunuz.

Başvurunun alındığının resmi olarak teyidi:

Bazı ülkelerde kamu kurum ve kuruluşları mektup ya da e-postayı aldıklarını teyit etmek için yasal olarak bir referans numarası atamakla yükümlüdür. Bu referans numarasını mutlaka bir yere kaydedin. Cevabın gecikmesi halinde başvurunun takibini gerçekleştirmek için gerekebilir [Türkiye özelinde Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 14. Maddesi gereği kurum ve kuruluşlar başvuru sahiplerine, başvurunun tarih ve sayısını gösteren bir makbuz verir.]

11. Bilgi edinme başvurusu yapmak için bir ücret ödemeli miyim?

Bilgi edinme başvurunuzu yapmak her zaman ücretsiz olmalıdır. Ücretsiz bilgi edinme başvurusu yapma hakkı, Avrupa Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesi tarafından da kabul edilmektedir. Sözleşmeye göre yalnızca fotokopi ve teslimat maliyetleri istenebilir. [Türkiye’de başvuru yapmak ücretsiz olmakla birlikte, ilgili kuruluş başvuru sahibinin bilgi teslimi

için gerekli masrafları karşılmasını isteyebilir. (4982 Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 10. Maddesine ve ilgili yönetmeliğin 22.maddesi). Yönetmeliğe göre kurumlar erişimin gerektirdiği maliyet unsurlarıyla orantılı ölçüde ücret tahsil edebilir. Fotokopi maliyetleri için ücret tahsil edilirken ilk 10 sayfa için ücret talep edilemez.]

Çoğu ülke, Avrupa Konseyi'nin bu kuralına uymaktadır, ancak birkaç tane istisna vardır:

» **İrlanda**'da başvuru başına genellikle 15 euro olacak şekilde ücret istenebilir. Kurum içi bir itiraz için 75 euro ücret ve Kamu Denetçisi Kurumu'na yapılacak itirazın bedeli 150 euro değerindedir. Buna ek olarak bilgi için yapılan araştırma saati 20.95 euro olacak şekilde ücretlendirilebilir. Ancak yasaya göre istenen bilgi bir grup ya da bireyin "milli önemde" bir olayı anlamasına yardımcı olursa bu ücret istenmez.

» **Almanya**'da başvuru sırasında 30 ila 250 euro arası bir ücret talep edilebilir ve eğer kamu kurumu bilgiyi sağlamak için ciddi bir çalışma yapmak zorunda kalmışsa (örneğin hassas bilginin üstünü kalemle çizmek gibi), bu ücret 500 euro'ya kadar çıkabilir. Ancak Almanya'daki Ücretler Yönetmeliği'ne göre , ücret kamu yararı gereği yarıya kadar düşürülebilir veya talep edilmeyebilir.

» **Kanada**'da her başvuru ile birlikte 5 dolarlık bir ücret ödenmelidir.

Avrupa Konseyi'nin bölgesindeki diğer ülkelerde, bilgi edinme başvurusunda bulunmak ücretsizdir. Herhangi bir kamu görevlisi sizden bir ücret talep ederse, bu görevin kötüye kullanımındır ve kınanması gerekir. Ayrıca gazeteniz veya kuruluşunuz için iyi bir haber de olabilir.

İPUCU! Başvuru ücretleriyle ilgili bilgi edinin: *Başvurumuzu yapmadan önce başvuru veya bilgi edinme ücretleriyle ücretleriyle ilgili kuralları öğrenin. Bu sayede, eğer bir kamu görevlisi sizden para isterse, haklarınızın ne olduğunu bilebilirsiniz.*

12. Bilginin teslim alınması ile ilgili ücretler

Yerel bilgi edinme hakkı yasalarının kamu kurum ve kuruluşlarına başvurulara cevap verirken kopyalama ve posta ücreti gibi maliyet unsurlarını başvuru sahiplerinden istemeleri olağandır. Birçok ülkede, eğer cevap yalnızca birkaç sayfadan oluşuyorsa, hiçbir ücret talep edilmeyecektir. Estonya'da, kanuna göre ilk 20 sayfa ücretsiz olarak verilmelidir. Bilginin elektronik yolla gönderilmesi de genellikle ücretsiz sağlar.

Bazen bilgiyi başka bir formatta almak için (örneğin DVD gibi) bir ücret ödemeniz istenebilir ve bu durumlarda kamu kuruluşu yalnızca kopyalamanın ve bilginin herhangi bir formata kopyalanmasının resmi maliyetini ve kullanılan malzemenin (DVD, CD..) fiyatını ücret olarak talep etmelidir.

Avrupa **Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesi** kapsamında da kurumlar gerçekleştirilen belge erişim faaliyetlerini ücretlendirebilirler. Sözleşme 7. Maddesinde : “Başvuru sahibine resmi belgenin bir kopyasını vermek için makul bir fiyatta, belgenin üretim ve dağıtımına ilişkin gerçek maliyetini aşmayacak şekilde ücretlendirme yapılabilir. Tarife kamuya ilan edilmelidir,” denilmektedir.

[Türkiye özelinde, kamu kurum ve kuruluşları başvuru sahibinden belirli bir ücret isteyebilir. Yapılan işe göre erişimin gerektirdiği maliyet unsurlarıyla orantılı ölçüde ücret tahsil edilebilir. Fotokopiyle yeniden üretim durumunda ilk 10 sayfa için ücret ödenmez]

Not: Fotokopi, posta, ya da CD/DVD gibi malzeme için istenilen ücret resmi tarifelerle uyumlu olmalıdır. Gereğinden fazla ücretlendirmeye tabi tutulduğunu düşünüyorsanız bunu ilgili kamu kuruluşu ve/veya Kamu Denetçisi 'ne ya da bilgi edinmede düzenleyici kuruma iletin.

İPUCU! Fotokopi ücretlerinden kaçınmak için elektronik yanıt isteyin: Bilginin üretimi ve dağıtımı ile ilgili maliyetleri azaltmak için, istenilen bilgi ve belgeye dair yanıtı formatta istediğinizi söyleyin. Bu sayede bilgi ve belgenin elektronik ortamda mevcut olmadığı durumlar dışında ücret ödemekten kurtulabilirsiniz. Zaten günümüzde çoğu zaman dijital ortama

aktarılmamış belgeleri tarayarak e-posta eklentisi olarak göndermek mümkün olmaktadır.

13. Bilgiyi ne şekilde elde edeceğim?

İstenilen bilgiye farklı formatlarda erişebilirsiniz:

- » orijinal belgeleri incelemek.
- » posta yoluyla ya da şahsen belgelerin fotokopisini almak.
- » e-posta ile.
- » e-posta mesajlarında ek olarak.
- » DVD veya CD olarak.

Çoğu zaman bilgi ve belgeyi edinmek istediğiniz formatı belirtebilirsiniz ve imkansız ya da çok pahalı değilse istediğiniz şekilde alma hakkına sahipsiniz. Örneğin, bir polis eğitim videosunun transkriptini çıkarmak oldukça maliyetli bir iş, bu yüzden bunu isterseniz transkriptini alamayabilirsiniz, ama her koşulda videonun kendisini almahsınız. [BEHK 3. Maddeye göre Türkiye’de burada belirtilenlere ek olarak plan, kitap, dergi, broşür ve her türden elektronik kayıt biçiminde de bilgi sağlanabilir]

İPUCU! Belgeyi hangi biçimde istediğinizi belirtin. Başvurumuzu yaparken nazikçe ama kesin olarak hangi biçimde bilgi almak istediğinizi belirtin. Bilgiyi elektronik olarak almak istiyorsanız e-posta adresinizi vermeyi unutmayın. Elektronik bilgi istemenin avantajı genellikle sizi fotokopi ve posta ücreti ödemekten kurtarması ve bilgi/ belge teslimatının daha hızlı olmasıdır.

14. Bilgiyi ne zaman edineceğim?

Avrupa'nın farklı yerlerinde cevap verme, başvuruların reddedilmesi halinde bildirim göndermek ve başvuru içeriğine uygun bilgiyi sağlamak , ya da bilgi sağlanması için gerekli süreyi uzamak için belirlenmiş olan yasal süreler büyük farklılıklar göstermektedir. Yasal süreler, ortalama olarak 15 iş günü ya da 3 hafta arasında değişmektedir. Bu konu hakkında daha fazla bilgi için Ek E'ye bakın. [BEHK 11. Maddesine göre kamu kurum ve kuruluşları 15 iş günü içinde bilgi sağlamak zorunadır. İstenen bilgi veya belgenin sağlanmasının uzayacağı durumlarda sürenin uzatılması ve gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.]

Bilgi edinme isteklerine cevap vermek için yasal sürenin en kısa olduğu ülkeler, yasada bir süre kısıtlanmasının belirlenmediği ama pratikte istenilen bilginin 1- 3 gün içinde sağlandığı **Norveç ve İsveç'tir.** İsveç'te, başvuruların kamu kurum ve kuruluşlarınınca “derhal” cevaplanma yükümlülüğü bulunmaktadır. Norveç'te de bir kamu kurumun bilgi edinme isteği karşısında sessiz kalması durumunda başvuru iki hafta içinde yargıya taşınabilir. Yelpezinin öbür tarafında Arnavutluk'ta kurumların cevap vermek için 40 günü, Avusturya'da ise sekiz hafta (60 gün) süresi bulunmaktadır.

Avrupa Birliği Yönetmeliği

1049/2001 sayılı AB yönetmeliği bilgi edinme başvurularına cevap vermek için 15 iş günü ve “istisnai durumlarda, örneğin başvurunun çok uzun bir belgeye ya da çok büyük sayılarda belgelere istinaden yapıldığı durumlarda” 15 gün ek uzatma süresine izin vermektedir.

Not: Aarhus Sözleşmesi kuralları altında çevre üzerine bilgi sağlamak için yasal süre bir aydır. Ülkenizde çevresel bilgiyle ilgili farklı bir yasal süre olup olmadığını öğrenmek için ilgili yasa ve yönetmeliğe bakın.

Karmaşık işlemler gerektiren başvurular söz konusu olunca

uzatma: Çoğu ülke kamu kuruluşlarına başvuruların karmaşık olduğu durumlarda yasada belirlenen cevap verme süresini birkaç gün ile bir aya kadar değişen sürelerde uzatma imkanı verir. Her durumda başvuru sahibine bildirim yapılmalı ve gerekçe sunulmalıdır. Daha fazla bilgi için Ek E'ye bakınız. [BEHK 11. Maddesine göre kamu kurum ve kuruluşları 15 iş günü içinde bilgi sağlamak zorunadır. İstenen bilgi veya belgenin sağlanmasının uzayacağı durumlarda sürenin uzatılması ve gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve onbeş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.]

İPUCU! Basit bir başvuruyla başlayın: *Tüm ülkelerde, sade bir bilgi edinme başvurusu ile başlayıp, konuyla ilgili ilk bilgi alındıktan sonra daha fazla soru eklemek daha iyi olmaktadır. Bu sayede kamu kuruluşunun “karmaşık başvuru” diyerek size dönme süresini uzatma hakkını kullanma riskinin önüne geçersiniz.*

15. İstedğim bilgiyi alamadığımda ne olacak?

Bir bilgi edinme başvurusu yaptığınızda sizi tatmin etmeyecek birçok durumla karşılaşabilirsiniz:

- » Sorduğunuz bilginin yalnızca bir kısmını alabilirsiniz, fakat resmi olarak bir başvuru reddi bildirimini almazsınız. Buna “eksik cevap” denir.
- » İstedğiniz bilginin başvurduğunuz kamu kurumunda olmadığı cevabını alabilirsiniz.
- » Bilgi veya belgeye kısıtlı erişim verilir, ama bilginin bir kısmı istisna oluşturan kurallar çerçevesinde paylaşılmaz.
- » İstemiş olduğunuz hiçbir bilgi ve belgeye erişiminize izin verilmez.
- » Başvurunuz hiçbir yanıt alamazsınız (“idari sessizlik” veya “sessiz ret”).

Bütün bu durumlarda itiraz hakkınız vardır. İtirazlar konusunda var olan mekanizmalar II Bölüm, 10 Madde altında ve Ek D’deki tabloda tartışılmaktadır.

Eksik bir cevaba itiraz etmeden önce sorunuzun gerçekten yeterince anlaşılır olup olmadığını ya da yanlış yorumlamaya açık olup olmadığını gözden geçirin. Eğer anlayamayacak bir durum olduğuna karar verirsiniz, kamu kurumuna gayri-resmi bir şekilde tekrar başvurup sorunuzu netleştirmek isteyebilirsiniz.

Bu bilgi elimizde yok açıklamasına dayanan bir cevap alırsanız, öncelikle bu cevaba inanıp inanmadığınızı tartın. Eğer kamu kuruluşunun bu bilgiye sahip olduğuna ama sorunuzu yanıtlamak istemediğine karar verirsiniz (soruyu yanıtlayan görevli yanlış bilgilendirilmiş olabilir), resmi olarak ya da gayri resmi olarak itiraz edebilirsiniz. Resmi bir itiraz başlatmadan önce başvuruza gayri resmi bir şekilde açıklık getirmeyi deneyebilirsiniz. Ancak bilinçli bir şekilde engelleme olduğunu düşünüyorsanız resmi bir başvuru önerilir.

Kısmi erişim, tam ret veya idari sessizlik durumlarında, en iyi seçenek itiraz etmektir. İlk aşama size bilgi vermeyi reddeden ya da başvurunuzu doğru cevaplamamış olan kuruma itiraz etmektir. Ulusal yasanızda ne yazdığına bakmalısınız ama genellikle ilk itiraz mektubu ya bilgi edinmeden sorumlu görevliye, kurum başkanına, ya da daha yüksek bir idari kuruma gönderilmelidir. Bilgi edinme yasaları güçlü olan ülkelerde itirazlar için açık ve basit bir sistem vardır. İtirazda ikinci

aşama ya mahkemeye gitmek, ya da eğer ülkenizde vara, Bilgi Edinme Komisyonu ya da Ombudsman, Kamu Denetçi 'sine başvuracaktır.

İPUCU! İtirazların yöntemi ve ne kadar sürede yapılması gerektiği hakkında önceden bilgi

edinin. İtirazların yöntemi ve ne kadar sürede yapılması gerektiği hakkında önceden bilgi edinin. İlk aşamada ne yapılması gerektiğini bilmiyorsanız, ülkenizdeki bilgi edinme konusunda Denetleyici Kurum ya da Kamu Denetçi'siyle iletişime geçin. Ülkenizde bu tür bir kurum yoksa, başvurunuzu reddetmiş olan kurumu arayıp onlardan bilgi almayın deneyin. Hala problem yaşıyorsanız, Legal Leaks Yardım Masası, ülkenizde konuyla ilgili bir sivil toplum kuruluşunun ya da avukatın iletişim bilgilerini sağlayarak yardımcı olmaya çalışacaktır.

[1. Türkiye'de başvurunuzun akıbetini öğrendikten sonra BEDK'ya başvurmak için 15 gününüz vardır. 2. Başvurudan sonra aynı zamanda idari yargıya gitme hakkınız da vardır. Bunu BEDK'nın kararından sonra da yapabilirsiniz. İdari yargıya gitmek için kurum size dönüş yaptıktan sonra 60 gününüz vardır. 3. Başvurunuz reddedilirse Kamu Denetçiliği Kurumuna da başvurabilirsiniz.]

Reddedilen başvuruları

haberleştirmek. Kamu kuruluşlarının bilgi vermeyi reddetmesi genelde başlı başına bir haber konusudur. Birleşik Krallık'ta devletin Irak Savaşı ile ilgili olarak yasal görüşü belirten bilgileri yayınlamayı reddetmesi tekrar tekrar haber oldu. Gene Birleşik Krallık Parlamentosunun yargı kararlarına rağmen Milletvekillerinin harcamalarını kamuyla paylaşmada gösterdikleri isteksizlik sürekli tekrarlanan bir haberd, ve en sonunda harcama bilgisi basına sızdırıldığında birçok milletvekilinin istifasına kadar giden bir skandal oldu. Bu skandal sırasında milletvekillerine 1.5 milyon euroluk bir geri ödeme yapmasını emreden bir mahkeme kararı da çıktı. Skandal sırasında birçok gazetenin satışı da arttı!

Eksik cevaplar ve reddedilen başvurularla ilgili haber yazarken:

- » Başvurunuzu dikkatle okuyun ve kamu kuruluşunun sorduğunuz soruyu yanlış anlamış olma ihtimalini gözden geçirin. Bir kamu kuruluşunu kötü yazılmış veya karmaşık bir bilgi edinme başvurusuna cevap vermemiş olduğu için eleştirmemelisiniz. Emin olamıyorsanız, başka gazetecilere sorun.
- » Hangi bilginin tarafınıza sağlandığı hangisinin reddedildiğine iyi bakın. Bu sayede devletin ne tür bilgiyi sağlamayı reddettiğiyle ilgili olarak daha açık bir haber hazırlayabilirsiniz.
- » Başvuruya gelen cevaba itiraz edip etmeyeceğiniz konusunda olabildiğince net olun. Bir makalede ya da yayında

itiraz edeceğinizi belirtip, ondan sonra hiçbir şey yapmamak çok akıllıca bir yaklaşım değildir. Ayrıca kamu kuruluşları boş tehditlere alışıp gelecekte başlarının belaya girmeyeceğini düşünerek bilgi vermemeye daha yatkın olabilirler. İtiraz edip etmeyeceğinize karar vermeden önce çalıştığımız medya kuruluşundaki avukatlarla konuyu konuşmanız gerekebilir. Bu kararı vermeden önce bilgi edinme hakkı konusunda uzmanlaşan bir kuruluşla da konuşabilirsiniz.

İPUCU! İtirazınızı kamu yararını öne sürerek yapın: *Üzerinde çalıştığımız bir haber için gerekli bir bilgi için yaptığımız başvuru reddedilirse, idari olarak yapacağınız başvuruda istenilen bilginin bir haber çalışması için gerektiğini belirtmek ve bu bilginin paylaşılmasında kamu yararı olduğunu belirtmek faydalı olabilir. Bu noktada yasadan ve/veya Anayasa'dan kaynaklanan haklarınızı belirtmek de yardımcı olabilir. (Elbette, söz konusu kamu kurumunun bir haber hazırladığımızı bilmesini istemiyorsanız, bahsetmeyin.)*

İPUCU! İtirazlar için standart bir şablon hazırlayın: *Yasaya ve haklarınıza atıfta bulunan ilk itiraz metninizi yazdıktan sonra, bu mektubu bilgisayarınızda bulundursanız, gelecek itirazlarda da kullanabileceğiniz bir şablon hazırlamış olursunuz. İleride yalnızca detayları değiştirerek yeni başvurular için kullanıp vakit kazanabilirsiniz.*

16. Bilgiyi alınca ne yapmalıyım?

Haberinizi yazmalısınız! Şimdi elinizde birçok bilgi var. Tabii ki haberinizin tek kaynağı değil, ama bilgi edinme başvurunuz sayesinde belgesel kanıtı olan güçlü bir haberiniz var.

Haberini hazırlarken elde etmiş olduğunuz bilginin yalnızca bir kısmını kullanabilirsiniz. Bir kısmı arka plan bilgisi olabilir, bir kısmını gelecekte kullanmak üzere saklayabilirsiniz. Bütün bunlar normaldir, eğer bilgi ilginç değilse ya da haberinizin konusuyla ilintili değilse hepsini paylaşmak zorunda değilsiniz.

Bazen yazdığımız haber aldığımız bilgide eksik olan kısma odaklanır. Örneğin, hükümet hastanelerin belli bir ilaç almında harcayabileceği meblağı belirlemek üzere yeni bir politika geliştiriyorsa, be bahsi geçen ilaçta geçtiğimiz 5 yıl içinde ne kadar harcama yapıldığı konusunda bilgi vermemişse, haberiniz bu yeni politikanın nasıl geliştirildiği sorgulamaya odaklanabilir.

İPUCU! Bilgiyi elde ettiğiniz zaman, yaratıcı düşünün! *Elinizdeki bilgi size ne anlatıyor? Ne eksik? Devlette bir karar verici olsanız elinizdeki bilgi gerçeklere dayalı kararlar vermenize olanak sağlar mıydı? Haberiniz hem orada olan bilgi hem de olmayan içerikle ilgili olabilir.*

Bilgiye erişim yasaları kuvvetli olan ülkelerdeki gazetecileri genellikle haberlerinde bilgiye erişim hakkında bahsederler. Örneğin, “Bilgi edinme hakkı kanunu kapsamında elde edilen bilgilere göre..” Bu tür yazıların örneklerini Birleşik Krallık’ın Bilgi Özgürlüğü Kampanyası (Campaign for Freedom of Information) web sitesinde bulabilirsiniz. (www.cfoi.org.uk).

Yazı ve haberlerinizde bilgiye erişim hakkından bahsetmenin şu faydaları olabilir:

- » Eğer belgeleri nasıl elde ettiğinizi belirtirseniz haberiniz daha inandırıcı olur.
- » Kamu görevlilerini yasaya uyma konusunda cesaretlendirirsiniz.
- » Devletin haberinizi yalanlanmasını zorlaştırmış olursunuz.
- » Başka gazetecileri bilgiye erişim hakkından yararlanma konusunda teşvik etmiş olursunuz.
- » Bilgiye erişim hakkı konusunda kamuoyunda farkındalık yaratarak herkesin bilme hakkını savunmuş olursunuz.

Her ne kadar gazetecilerin devlet içinde isimsiz kaynakları kullanma geleneği olsa da (ki bu devam edecek çünkü ihtiyacınız olan tüm bilgiyi bilme hakkı kanalıyla alma olasılığı asla olmayacak), artık bilgi edinmeyi kullanmak iyi bir gazetecilik pratiğine dönüştü.

İPUCU! Yazılarınızda bilgi edinme hakkından bahsedin. Kamuoyunu bilgi edinme yasasının varlığından ve nasıl işlediğinden ya da işlemediğinden haberdar ederek bilgi edinme hakkınızı savunun.

FOIANet

Bilgiye erişim özgürlüğü ve yasal haklarınızla ilgili daha fazla bilgi almak için, ülkenizde bulunan ve bilme hakkı konusunda uzmanlaşan bir kuruluş, iyi bir kaynak olabilir.

Bilgi Edinme Özgürlüğü Savunucuları ağının (FOIA) dünya çapında 200 üyesi vardır.

www.foiadvocates.net

Legal Leaks Yardım Masası

Legal Leaks takımının, bilgi edinme başvurularıyla ilgili olarak size yardıma hazır olan bilgiye erişim hakkı konusunda uzmanlaşan avukat ve uzmanları bulunmaktadır. Bir bilgi edinme başvurusunda bulunmuşsanız ve yanıtlanmamışsa veya reddedilmişse, bize bundan bahsedin. Size yardım etmenin bir yolunu bulmaya çalışacağız. Örneğin, itiraz konusunda tavsiyelerde bulunabilir, ya da ülkenizde bir uzman veya avukata yönlendirebiliriz.

Legal Leaks Yardım Masası'na yazın:

helpdesk@legalleaks.info

II. ADIM ADIM BİLGİYE ERİŞİM HAKKI KILAVUZU

1. Bilgiye erişim ne demektir?

Bilgi edinme hakkının ardına yatan prensip, kamu kurum ve kuruluşlarının başındakileri atayanların seçimle iş başına gelmesi ve bu kurumların devamlılığının vatandaşların ödediği vergilerle mümkün olmasıdır. Kamunun erkin nasıl kullanıldığını ve harcamaları nasıl yapıldığını bilme hakkı vardır.

Devletin Görevi: Yayınlamak ve Cevaplamak: Bilgiye erişim hakkı hükümetlere iki temel zorunluluk yüklemektedir:

Öncelikle, farklı kamu kurum ve kuruluşların ne yaptığı konusunda kilit bilgiyi yayınlamalı ve dağıtmalıdır.

İkinci olarak, hükümetlerin kamudan gelen bilgi edinme başvurularını kabul etme ve bunlara kamuoyunu oluşturan bireylere orijinal belgeleri göstererek ya da kamu kuruluşlarında bulunan belge ve bilginin birer kopyasını göndererek cevap verme yükümlülüğü vardır.

Dünyada birçok ülke bilgiye erişim hakkına işlerlik kazandırmak için bilgi edinme hakkı kanunları kabul etmiş durumdadır. İlk kanun 1766'da İsveç'te geçse de, kanunun tam işlerlik kazanması için biraz zaman geçmesi gerekmiştir. 1951'de Finlandiya ve 1966'da ABD bilgi edinme mevzuatını yürürlüğe koymuştur. 1970 ve 1980'lerde ulusal bilgi edinme yasalarının kabul edilmesinde küçük ama istikrarlı bir gelişme gözlemlendi, ancak bu alanda asıl büyüme 1989 yılından sonra, komünizm sonrası geçiş döneminde bulunan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki sivil toplum örgütlerinin bu hakka sahip çıkmalarıyla oldu.

Tablo 1 bilgi edinme hakkıyla ilgili yasaların geçtiğimiz yıllarda güçlü şekilde büyüdüğünü göstermektedir. Dünyanın ilk bilgi edinme yasasından (İsveç, 1766) AGİT bölgesinde en son kabul edilen yasalara kadar (Rusya, Ocak 2010) bu tür kanunların toplam sayısını yıllar içinde göstermektedir. Yerel bilgi edinme kanunları ve kabul edilmiş tarihleri hakkında daha detaylı bilgi Ek A ve Ek B'de yer almaktadır.

Bilgi edinme hakkı temel olarak iki ayaktan oluşmaktadır:

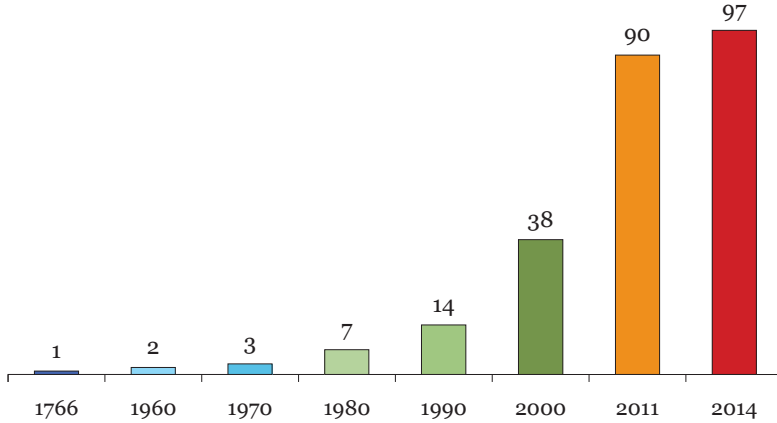
I. Proaktif

Kamu kurum ve kuruluşlarının temel faaliyetleri, vatandaşların bu kurumların ne yaptığını bilmeleri, kamuyu ilgilendiren konularda katılım gösterebilmeleri ve kamu kuruluşlarının davranışlarını denetleyebilmeleri için temel faaliyetleri bütçeleri ve politikaları hakkında bilgi sağlamak, yaymak ve dağıtmak pozitif yükümlülüğüdür.

II. Reaktif

Tüm bireylerin kamu görevlilerinden ne yaptıkları hakkında bilgi isteme ve hangi dokümanlara sahip olduklarını sorma ve bu sorulara cevap alabilme hakkı. Çoğu durumda kamu kurumlarında bulunan bilgilerin çoğu halka açık olmalıdır ancak özel hayatın gizliğinin korunması, ulusal güvenlik ve ticari çıkarların korunmasını gerektiren bazı durumlarda bilgi halka açık olmayabilir.

Tablo 1: Bilgi edinme ile ilgili kanunların dünyadaki sayısında artış

Şeffaflığın çok sayıda getirisi vardır:

Hesap verilebilirlik için şeffaflık: Kamunun, devleti ve kamu görevlilerini gerçekleştirdikleri eylemler ve aldıkları kararlarla ilgili olarak hesap verilebilirlik çerçevesinde sorumlu tutma hakkı vardır. Burada medyanın rolü özellikle önemli olmaktadır, çünkü gazeteciler kamu adına bekçilik görevini üstlenmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) birçok kez gazetecilerin bu hakka sahip olduğunu teyit etmiştir.

Katılım için şeffaflık: Demokrasilerde insanların kendilerini ilgilendiren konularla ilgili olarak etkili bir şekilde katılım gösterebilmesi için birçok konuda bilgiye erişebilmesi temel kuraldır. Yalnızca seçimlere katılmak değil, ancak aynı zamanda konuların kamuoyunda tartışması, seçimler arası dönemlerde verilen kararları etkilemek anlamına gelir. Anlamlı bir şekilde katılabilmek için, bilgiye ihtiyaç duyarız.

Verimlilik için şeffaflık: Bilgi edinme başvurularına cevap verme yükümlülüğü kamu kuruluşlarını kendi bilgi ve belgelerini de organize etmeye teşvik eder ve daha verimli bilgi yönetimini destekler. Bunun sonucu olarak da her kurumda daha iyi ve gerçeklere dayalı karar verme mekanizmalarının yerleşmesi ve kurumlar arasında daha etkin iletişim olması beklenir.

2. Şeffaflık nedir? Bilgiye erişimle aynı mıdır?

Genellikle bilgiye erişim hakkı ve şeffaflıktan aynı anlamda bahsedilir, ama acaba bu iki kavram arasında bir fark var mıdır?

Devletin faaliyetleri ve geliştirdiği politikalarla ilgili bilginin çoğu kamuya açıksa, o devlet şeffaf devlet olarak tanımlanır. Yani **şeffaflık**, bilgiye erişimin mümkün olmasının bir sonucudur.

Şeffaf bir kamu kuruluşu, halkın bilgiye erişebilmesi ya da bilginin

görünürlüğünün öne çıkmasıyla tanımlanır. Genel olarak bu, söz konusu kamu kuruluşunun yalnızca bilgi edinme başvurularına hızlı ve iyi cevaplar vermesi anlamına değil, aynı zamanda bilgi edinme isteği gelmeden kendi başlarına büyük oranda bilgiyi, örneğin internet sitelerine yükleyerek veya resmi yayınlarında, broşür ve rapor gibi yayınlarda basarak kamuya paylaşmalarındır.

Şeffaflık ve bilgiye erişimin birbirlerinin yerine kullanılıyor olması çok da önemli değildir, çünkü yarattıkları sonuçlar oldukça benzerdir. Gene de, kesin ayırım yapmakta da fayda var.

3. Bilgiye erişim gerçekten bir insan hakkı mı?

Evet! Bilgiye erişme hakkı temel ve evrensel bir insan hakkıdır.

Bunu söyleyen bir tek biz de değiliz: Bilgi edinmenin temel bir insan hakkı olduğunu doğrulayan birçok yerel ve uluslararası mahkeme karar bulunmaktadır. **AGİT bölgesinde** 56 katılımcı ülkenin 48'inin özel olarak bilgiye erişim hakkı ile ilgili yasaları vardır (Olmayan ülkeler: Andora, Belarus, Kıbrıs, Vatikan, Kazakistan, Luxemburg, Monaco, San Marino ve Türkmenistan). Bu ülkelerden 29'unda bilgi edinme hakkı anayasal güvence altındadır ve 36'sında "ifade ve bilgi özgürlüğü" anayasada tanımlanmıştır. [Türkiye'de 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle bilgi edinme hakkı 74. Madde ile garanti altına alınmıştır] Bazı Avrupa anayasalarına bilgiye erişimle ilgili hükümlerin örnekleri Kutu B'de bulunabilir.

Avrupa Birliği'nin de AB dokümanlarına erişimi düzenleyen bazı kuralları vardır. Buna ek olarak **Lizbon Anlaşmasının** ve **Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın** 15. Maddesinde AB belgelerine erişim hakkını garantiye almaktadır. **Avrupa Temel Haklar Şartı** 42. Maddesinde bu hakkı bir kez daha vurgulanmaktadır.

2009 yılında **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi**, bilgi edinme hakkının **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmenin** ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. Maddesi ile korunma altına alınmış bir hak olduğuna hükmetti. 10. Madde, *Herkes görüşlerini açıklama ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir*, hükmünü içermektedir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19. Maddesinde ifade özgürlüğünün bilgi edinme hakkını da kapsadığını teyit etmiştir. Komisyon, "19. Maddenin ikinci fıkrası kamu kuruluşlarında bulunan bilgiye erişme hakkını da kapsar. Bu tür bilgi, saklandığı format, kaynağı ve üretim tarihinden bağımsız olarak, kamu kuruluşlarında bulunan kayıtları içerir." hükmünde bulunmuştur.

Detaylar için www.access-info.org

Bilgiye erişim hakkı sağlayan dünyadaki tüm yasaları okumak ister misiniz?

Tüm bilgi edinme yasalarını okumak ve haklarınızı bilmek için Küresel Bilgi Edinme Hakkı Sıralamasına bakın.

www.rti-rating.org

Bu sitede hem yasal bilgi hem de dünyadaki Anayasalardan bilgi edinme hakkı ile ilgili alıntılar bulabilirsiniz.

AİHM, söz konusu kararında bilgi edinme hakkının özellikle kamu kuruluşlarının söz konusu bilgiyi elinde bulunduran tek kurumlar olduğu (diğer bir deyişle, bir bilgi tekeli olduğu) durumlarda ve bilginin kamuoyunda tartışma başlatmak veya hükümetlerin hesap vermesini sağlamak için medya ya da sivil toplum örgütleri tarafından istendiğinde özellikle korunması gerektiğini belirtti.

Avrupa Mahkeme'sinin kararı 2006 yılında **İnter-Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi'nce** alınan bir kararda da tekrarlandı. Bu karar, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi 13. Madde'nin *"tüm bireylerin Devletin elinde bulunan bilgiye erişim isteme hakkını"* ve *kıstlı istisnalar dışında "bireyin bu tür bilgiyi edinme hakkı olduğu ve bunu sağlamann Devlet'in yasal yükümlülüğü"* olduğunu belirtti.

Bu gazeteciler için iyi ir haber:

Basın özgürlüğünü de içine alan ifade özgürlüğünün doğrudan kamu kuruluşlarının elinde olan bilgiye erişme hakkıyla ilintili olduğu yasal metinler tarafından net bir şekilde ortaya konmuştur. Bu, bir kamu kuruluşundan bilgi isteyen bir gazetecinin o bilgiye erişme hakkı olduğu, ve bu hakkın da basın özgürlüklerini koruyan uluslararası metinlerle bağlantılı olduğu anlamına gelir.

Bu durum, gazetecilerin diğer vatandaşlardan daha güçlü bir hakkı olduğu anlamına gelmez. İfade özgürlüğü herkes için bir haktır, ama yukarıdaki yasal metinler ve mahkeme kararları bir bilgi edinme başvurunuz reddedilirse idari yargıya gittiğinizde elinize sağlam bir yasal argüman verecektir.

KUTU B:

Bilgi Edinme Hakkını Garanti altına Alan Ulusal ve Uluslararası Metinler

Birçok ülke, bilgi edinme ya da belgelere erişim hakkını, ya ifade özgürlüğünün bir parçası olarak ya da ayrı bir bilgiye/belgeye erişim hakkı olarak anayasalarında garanti altına almıştır. Dünyada en az 50 ülkenin Anayasa'sında bu hak açıkça belirtilmiştir.

AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (Lizbon Anlaşması)

Her Birlik vatandaşı ve ikamet ettiği yer veya sicilde kayıtlı merkezi bir üye devlette bulunan her gerçek veya tüzel kişi, bu paragraf uyarınca tanımlanacak ilkeler ve şartlar saklı kalmak kaydıyla, Birlik kurum, organ, ofis veya ajanslarının belgelerine erişim hakkına sahiptir.

Finlandiya'da Anayasa (2000) Bölüm 12 (2):

İdari kurumların elindeki belge ve kayıtlar kamuya açıktır ve bir Kanun ile geçerli nedenlerle açıkça kısıtlanmamışsa, herkesin kamuya açık belge ve kayıtlara erişme hakkı vardır.

Benzer şekilde, Norveç'in 2004 Anayasası'nda 100. maddesi şu şekildedir:

Herkesin Devlet ve belediye yönetimlerinin belgelerine erişme hakkı ve mahkeme veya seçilmiş meclislerin oturumlarında bulunma hakkı vardır. Kişisel verilerin korunması veya diğer önemli gerekçelere dair olarak kısıtlamalar Kanunla belirlenir.

Polonya'nın 1997 tarihli Anayasası 61. Madde şöyle demektedir:

Her vatandaşın kamu kuruluşlarının faaliyetleri ve kamusal görevleri yerine getiren kişilerin faaliyetleri hakkında bilgi edinme hakkı vardır.

Komünizmin çöküşünden kısa süre sonra, Romanya 1991 tarihli Anayasası'nın 31. Maddesine Bilgi Edinme Hakkını ekledi. Buna göre:

- Kişilerin kamuyu ilgilendiren herhangi bir bilgiye erişimi kısıtlanamaz
- Kamu idareleri, kamusal işlemlerde ve kişisel çıkarlarla ilgili konularda vatandaşlara doğru bilgiyi yeterliliklerince sağlamakla yükümlüdür

4. Kimler bilgi edinme başvurusunda bulunabilir?

Bilgiye erişim temel bir haktır ve bu nedenle yaşadığı ülkeden bağımsız olarak herkes yararlanabilir. Ülkelerin bilgiye erişim yasalarının hemen hemen hepsi bunu kabul eder ve herkesin bilgi edinme başvurusunda bulunabileceğini belirtir.

Buna ek olarak birçok ülkede bilgi edinme başvurusunda bulunmak için gereken tek formalite bir isim ve posta ya da elektronik posta adresidir. Buna önemli bir istisna yalnızca vatandaşların veya oturma izni olanların başvuru yapabildiği Kanada'dır. [BEHK 4982 4. Maddesine göre "Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır".]

Avrupa Birliği söz konusu olduğunda, hemen hemen herkes Avrupa Ombudsmanı'na bilgi edinme başvurusunda ya da şikayetinde bulunabilir. AB sözleşmelerinde, belgelere erişim hakkı ve Ombudsman'a itiraz hakkı yalnızca vatandaşlar, oturma izni olanlar ve Birlikte kayıtlı işyerlerine verilmiştir.

Genelde AB kurumları tarafından hakkı ihlal eden herkes Avrupa Adalet Divanı'na başvurma hakkına sahiptir. Mahkeme, belgelere erişim hakkı ile ilgili davalarda AB vatandaşları, AB ülkelerinde ikamet eden kişiler ve işyerleri tarafından getirilen başvuruları kabul etmek yükümlülüğüne sahiptir, ancak Birlik dışından kişilerin başvurularında kabul yükümlülüğü yoktur.

Ancak pratikte, bilgi edinme hakkının uluslar ötesi kullanımının önünde çıkan en büyük engel, bilgi edinme başvurularının başvurunun yapıldığı ülkenin resmi dilinde veya dillerinden birinde yapılması zorunluluğudur.

Resmi dil dışındaki dillerde yapılmış bilgi edinme başvurularını Kabul eden çok az ülke vardır. Böyle bir istisna, şeffaflık konusunda uzun bir geçmişi olan İsveç'tir. İsveç İdari Kanunu 8. Maddesi: "*Bir kamu kuruluşu, İsveç Dili'ni konuşamayan veya duyma engelli ya da konuşma bozukluğu olan biriye muhatap olurken ihtiyaç halinde bir tercüman kullanmalıdır.*" İsveç Adalet Bakanlığı, belgelere erişim için çok sayıda İngilizce başvuru aldıklarını ve bunun şimdiye kadar hiç problem yaratmadığını söylüyor. [Türkiye'de yabancıların yaptığı başvurular da dahil olmak üzere başvurular sadece Türkçe olarak yapılır.]

Ancak genel olarak, soru sormak istediğiniz ülkede bir gazeteci ya da STK bulmak önerilir. **Legal Leaks Ağı**, başka ülkelerdeki bireylerin iletişim detaylarını paylaşarak yardımcı olacaktır.

LegalLeaks

Legal Leaks Ağı, ülkelerindeki ve diğer ülkelerdeki bilgi edinme yasalarından yararlanan gazetecilerden oluşan bir haberleşme ağıdır.

Legal Leaks Ağı'nın amacı bu gazetecilerin iletişim kurmasını sağlamak ve birbirlerinin ülkelerinde bilgi edinme başvurusu yapmak için **karşılıklı destek** sağlamaktır.

Legal Leaks ekibi aynı zamanda gazetecileri itiraz süreçlerinde tavsiyelerde bulunabilecek avukatlar ve diğer uzmanlarla da bir araya getirmeye yardımcı olur.

Aynı zamanda Legal Leaks website'sinde bilgi edinme başvuruları sonrası hazırlanmış haberlerin örneklerinin bulunduğu bir **örnek olaylar** bölümü yer almaktadır. Bu haberler devletin sağladığı bilgi veya başvuru reddi üzerine olabilir. Diğer gazetecilerle paylaşılacak iyi çalışmalarınız varsa, bizimle de paylaşın.

Legal Leaks ağına katılım göstermek isterseniz, www.LegalLeaks.info adresinde siteye kaydolabilirsiniz

5. Bu hak hangi bilgi ve belgeler için geçerlidir?

Prensipte kamu kurumlarının elinde kayıtlı bir şekilde bulundurulanan her türlü belge, erişim hakkını reddetmek için çok güçlü bir neden olmadığı durumlarda (istisnalar için Madde 8'e bakınız), bilgi edinme hakkı kapsamındadır.

Bazı ulusal yasalar “bilgiye erişim,” bazılarıysa “belgeye erişim” kavramlarından bahsetmektedir. Normalde, bu iki tanımın kesişmekte olup, ikisi de oldukça geniş kavramlardır ve söz konusu bilginin kaydedilmiş olduğu birçok formatı (fotoğraflar, videolar, DVDler, vb) içerirler. Pratikte, çok fazla fark yoktur, ama cevap almaya yönelik bir bilgi edinme başvurusu yapabilmek için yasanın tam olarak ne dediğini bilmek faydalıdır. [Türkiye’de kanun bilgi ve belge edinme hakkından bahsetmektedir.]

Avrupa Konseyi'nin 2009 Resmî Belgelere Erişime İlişkin Sözleşmesi Madde 1.2.b'de Resmi Belge “*Kamu yönetimlerinde herhangi bir şekilde kaydedilmiş, oluşturulmuş, edinilmiş ve tutulan her türlü bilgi*” olarak tanımlamaktadır.

1049/2001 sayılı AB Yönetmeliği “belgeyi” “içinde bulunduğu mecradan (kağıt üzerinde veya elektronik formatta ses, görsel veya her ikisini de içeren bir kayıt olabilir) bağımsız olarak kurumun sorumluluk alanına giren politikalar, faaliyetler ve kararlarla ilgili konular hakkındaki içerik” olarak tanımlamıştır. Bu tanım “Avrupa Birliğinin faaliyet alanına giren tüm alanlarda bir kurumun elinde olan, o kurum tarafından derlenmiş veya edinilmiş ve o kurumun elinde bulunan her türlü belge” için geçerlidir.

Not: AB’ye yapılan başvurularda özel olarak “belgelere” erişim istendiği belirtilmelidir. Aksi takdirde başvurunuz, “bilgiye erişim” hakkına atıf yapan, ancak başvuru süre ve itiraz olanakları bakımından farklı olan Avrupa Doğru İdari Davranış Yasası altında değerlendirilebilir.

Not: Ülkenizdeki yasanın belgeye erişim hakkı mı bilgiye erişim hakkı mı olduğunu bilmek önemlidir, çünkü bu sorduğunuz soruyu hangi ifadeleri kullanarak soracağınızı değiştirebilir. Bununla ilgili daha fazla bilgi için Bölüm I’e bakın.

6. Devlette bulunan veri tabanlarının tamamına erişmek

Bilgi edinme hakkı açıkça tüm belgeler ve görsel/işitsel malzemeler, CD veya DVD’ler gibi farklı biçimlerde saklanan belgeler için geçerlidir.

Veri tabanı şeklinde saklanan bilgiyle ilgili olarak bir soru işareti ortaya çıkmaktadır. Bu konu bir soruya basit bir cevap almaktan ziyade detaylı bilgi edinmek isteyen gazeteciler için önemlidir.

Genel olarak kamu kuruluşları bilgi edinme başvurularını cevaplarken yeni belgeler oluşturmakla yükümlü değildir. Normalde basit bir arama gerçekleştirerek belirli bir veri tabanından belli bir bilgiye ulaşmaya hazır olacaklardır. Bu Fransa ve Slovenya gibi ülkelerde Bilgi Edinme Komisyonlarının kararlarından sonra ortaya çıkmış bir olgudur.

Bazı ülkelerde veri tabanları belge kabul edilirken, bazı başka ülkelerde belge tanımı veri tabanından çekilebilecek bir bilgi kümesiyle kısıtlı olmaktadır. [Türkiye’de veri tabanları belge olarak tanımlanmamıştır. Pratikte görüldüğü kadarıyla da bilgi edinme kapsamında istenememektedirler.]

Bilgiye erişim hakkı ve açık toplum konularına yoğunlaşan aktivistler, artan bir şekilde, erişimin yalnızca bir veri tabanının bir parçasına değil, bütün olarak veri tabanına sağlanması gerektiği konusunda kampanyalar düzenlemektedir.

Bu konuda gelişmeler sürerken, veri tabanına erişim konusu, gazetecilerin bilmesi gereken bir durumdur. Bir veri tabanının bütününe erişim istiyorsanız, ülkenizdeki durumu öğrenin.

Bu arada devletlerin elinde olan veri tabanlarıyla ilgili tüm gazetecilerin ilgisini çekebilecek bir gelişme yaşanmaktadır. **Açık Devlet Veri Devrimi** olarak adlandırılan bu girişimde kamu kurumları, merkezi web portallarına yükleyerek veri tabanlarını halka açmaktadır. Bu konuda daha fazla bilgi için Veri Gazeteciliği başlığı altında Bölüm IV'e bakınız.

C KUTUSU: Bilgiye erişim mi, belgeye erişim mi?

Belgeye Erişim	Bilgiye Erişim	Belge ve Bilgi
AB, Belçika, Danimarka, Fransa, Yunanistan, İtalya, Kosova, Lihtenştayn İsveç, İsviçre, Kanada, ABD.	Ermenistan, Avusturya, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Gürcistan, Almanya, Macaristan, Kırgızistan, Letonya, Moldova, Karadağ, Romanya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Tacikistan, Ukrayna, Özbekistan, Birleşik Krallık.	Arnavutluk, Finlandiya, İzlanda, İrlanda, Litvanya, Makedonya, Malta, Hollanda, Moğolistan, Norveç, Polonya, Portekiz, Rusya, İspanya, Türkiye.

7. Bilgi edinme hakkı tüm kamu kurum ve kuruluşları için geçerli mi?

Avrupa'da bilgi edinme hakkının, merkezi, bölgesel ve yerel düzeyde tüm **idari kurumları** kapsadığı sağlam bir şekilde kabul edilmiştir. Bunun çok nadir istisnaları olmaktadır. Örneğin, İrlanda'da polis gücü bu kapsamın dışındadır.

Buna ek olarak, bilgi edinme hakkı alanı geliştikçe, bu hak **yasama ve yargı organlarına** da uygulanmaya başlamıştır. Hemen hemen her ülke yasama ve yargı organlarınca saklanan bilgiye erişim sağlamaktadır, ve çoğunda yasama organlarının elindeki tüm bilgiye erişim sağlanmaktadır.

Birçok ülkede kamu hizmeti sağlayan veya kamu bütçesi kullanarak çalışan özel kurum ve kuruluşların da bilgi edinme başvurularına yanıt verme yükümlülüğü vardır.

[Türkiye'de Kanun yerel yönetimler de dahil olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.]

Örneğin, bilgiye erişim hakkı yasasını en geç geçiren ülkelerden (2006) biri olan Monako'da erişim hakkı hem yerel hem merkezi yönetimi, yasama ve yargı organlarını, kamu hizmeti sağlayan özel kuruluşları (özel ve tüzel kişiler) ve yasa ile oluşturulmuş diğer tüm kurum ve kuruluşları kapsamaktadır.

Ancak istisnalar vardır. (Örneğin Norveç'te Parlamento ve bazı ülkelerde mahkeme belgeleri kapsam dışıdır), bu yüzden bilgi edinme stratejisi geliştirmeden önce bunları kontrol etmek önemlidir. Ek C'de detayları bulabilirsiniz.

İPUCU! Paranın peşinden gidin:

İlgilendiğiniz kuruluş ülkenizde bilgi edinme hakkı yasasının kapsamına girmiyorsa, başka bir kuruma raporlama yapıp yapmadığını düşünün. Örneğin, kamu fonlarıyla faaliyet gösteren bazı özel kuruluşlar, finansman sağlayan bakanlığa raporlama yapmak zorundadır. Paranın peşinden gitme prensibini kullanarak bu raporları isteyin.

8. Peki ya devletlerarası kuruluşlar?

Birçok devletlerarası kuruluş hayatlarımızı etkileyen kararlar almaktadır. Bunlar arasında Avrupa Birliği, Dünya Bankası, Inter Amerika Gelişim Bankası , Afrika Kalkınma Bankası Grubu, Asya Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) sıralanabilir.

Avrupa Birliği belgelere erişim kurallarını net bir biçimde tanımlamıştır, ancak erişim hakkının devletlerarası kurumlar için geçerli olup olmadığı konusunda hala tartışmalar vardır, çünkü bu kuruluşlar yerel yasaların kapsamı dışında oldukları gibi, uluslararası insan hakları sözleşmelerine de imza atmamaktadır.

Küresel Şeffaflık İnsiyatifi gibi aktivist grupların emekleri sayesinde şimdi birçok kilit devletlerarası kuruluşun yerel bilgiye erişim yasalarına benzeyen kurum-İçi bilgiye erişim kuralları vardır. Bu kurallar “bilgi edinme politikası” ya da bilgiyi “kamuoyuna açma” politikaları olarak bilinir. Örneğin Dünya Bankası’nın Bilgiye Erişim Politikası, 1 Temmuz 2010’da yürürlüğe girmiştir.

9. Kamu kurumlarınınca saklanan tüm bilgiye erişebilir miyim?

Hayır. Bilgi edinme hakkı **mutlak bir hak** değildir. Kamu kurumlarınınca kamuya açıklanması sakınca yaratabilecek – ya da en azından sonraki bir tarihe kadar açıklanması sakınca yaratabilecek – bilgiler, az da olsa, olabilir.

Özetle, prensipte bilgi edinme hakkı her türlü bilgiyi içerse de, gerçekte hangi bilgiyi alabileceğinizin bazı **istisnaları** vardır. **Örneğin**, devam etmekte olan bir ceza soruşturması hakkında tüm bilgileri kamuoyuna açmak, zanlının yakalanmasını zorlaştırabilir. Suçlu yakalandıktan sonra, bu bilgi hiçbir sakınca içermeden kamuyla paylaşılabilir.

Yukarıda anlatılan “meşru çıkarları” korumak için bilginin gizli tutulmasına örnektir. Bilgiyi paylaşmama durumunda kamu kurum ve kuruluşları, bilgiyi saklı tutmalarının yasada belirtilen bir çıkarı zedeleyeceğini açıklayıp, bunu yasal olarak gerekçelendirilmek zorundadırlar. Uluslararası yasalarca bu konuda izin verilen istisnaların listesi için Kutu D’ye bakın.

KUTU D:

Bilgi Edinme Hakkına Standart Olarak Uygulanan İstisnalar

Devlet çıkarın gözetmek için var olan istisnalar:

- Ulusal güvenlik ve devletin savunulması
- Uluslararası ilişkilerin korunması
- Kamu güvenliği veya kamu düzeninin korunması
- Devletin ekonomik, mali ve kur politikalarının korunması

Devletin verimli çalışmasına yönelik korumalar:

- Bir karar verilmeden önce kamu kurum içinde yapılan tartışmaların korunmasına dair, “düşünme zamanı” istisnası
- Ceza soruşturmalarında koruma

Kişisel çıkarlar ve insan haklarıyla ilgili istisnalar:

- Kişisel verilerin korunması ve diğer meşru kişisel çıkarların korunması
- Ticari sırlar, ya da bir şirketin pazardaki rekabet yeteneği gibi ticari veya ekonomik çıkarların korunması
- Çevrenin korunması [örneğin nesli tehlike altında olan türlerin bulunduğu yerlerin açıklanmaması]
- Mahkeme süreçlerinde tarafların eşitliğini garanti altına almak ve adaletin etkin dağıtımını sağlamak

[Türkiye'deki istisnalar: ulusal güvenlik, uluslararası ilişkiler, kamu düzeni, ulusal savunma, devlet sırrı olarak tanımlanan bilgi (madde 16), ekonomik çıkarlar, haksız rekabet veya kazanca sebep olabilecek belgeler (madde 17), istihbarata ilişkin bilgi veya belgeler (madde 18), idari veya adli soruşturmaya ilişkin belgeler (madde 19 -20), özel hayatın gizliliği (madde 21), haberleşmenin gizliliği (madde 21), ticari sır (madde 23) ve kurum içi uygulamalara ilişkin belgeler (madde 25).]

Yok artık! Bütün bu sebepler fazla değil mi?

Bilgi edinme istisnaları uzun bir liste gibi görünebilir ve biraz cesaret kırıcı algılanabilir ancak doğru uygulanırsa kurum ve kuruluşların elinde bulunan bilginin çok küçük bir kısmı kamuoyuna açıklanmaktan istisnaidir.

Bazen bir belge hassas bilgi içerdiğinde bile bu belgenin bir kısmı ya da hepsi kamuoyuna açıklanabilir. Böyle bir durumda kamu kuruluşu aşağıdaki unsurları değerlendirmelidir:

(i) Kısmi erişim (bana hassas olmayan bilgiyi verir!)

Başvurunuz durumunda bir istisna geçerliyse, bu hiçbir bilgiye erişemeyeceğiniz anlamına gelmez ve kısmi erişim hakkınız vardır. Birçok ülkede kamu kuruluşları hassas bilgiyi belgede görünmeyecek şekilde filtrelemek ya da belgeden çıkarmak ve belgenin geri kalanını başvurana sağlamakla yükümlüdür. Bilgi elektronik formattaysa, hassas bilgi elektronik olarak çıkartılabilir, ancak bu durumda söz konusu kamu kuruluşunun size biraz “redaksiyon” çalışması yürüttüğünü söylemesi ve yapılan değişikliğin nerede olduğunu gösterip neden gerekli olduğunu gerekçelendirmesi gerekir.

[Türkiye’de Kanun’un 9. Maddesine göre istenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabilir, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur. Ayrırma gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir.]

Belgelere kısmi erişim hakkı bilgi edinme hakkının bir parçasıdır, çünkü hassas olmayan tüm bilgileri bilme hakkıdır. Bu hak, Resmi Belgelere Erişme İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesince ve diğer ulusal ve uluslararası mevzuatça garanti altına alınmıştır.

Gazeteciler söz konusu olduğunda iki nedende dolayı kısmi erişim dahi faydalı olabilir. Öncelikle, aldığımız bilgiyi kullanabilir ve devletin size vermediği bilgi hakkında bir haber yapabilirsiniz. İkinci olarak almış olduğunuz bilgiyi kullanıp bilginin geri kalanını almak denetleyici kuruma ya da mahkemelere ilkinin devamı niteliğinde bir bilgi edinme başvurusunda bulunabilirseniz (İtirazlar hakkındaki Madde 9’a bakın).

(ii) İstisnalara istisnalar: Şeffaflık, Gizlilikten Önce Geldiğinde

Bazen bilgi biraz hassas olmakla birlikte vergilerimizin nasıl harcandığını bilmemiz için kamuoyuna açıklanması gerçekten çok önemli olabilir.

Örneğin, bir kamu kuruluşu ile özel bir müteahhit arasında yapılmış bir anlaşma, firmanın hizmetleri için ödenmiş tutarı n bilgisini içerecektir. Müteahhit, kamu kurumuna çok düşük bir fiyat teklif etmişse, bu durumun gelecekte müşterileriyle pazarlık kabiliyetini düşüreceği endişesiyle bilinmesini istemeyebilir. Fakat, bir taraftan kamunun kamu harcamalarının nasıl kullanıldığını bilme hakkı vardır ve vergilerin nasıl kullanıldığının bilinmesinde büyük kamu yararı vardır, bu yüzden bilgi verilmelidir.

Bu tür durumlarda kamu görevlilerinin kamu yararı testi adı verilen bir test yapması gerekir. İstisnaları ve bilgiyi açıklamamama imkanını gözden geçirmeli, bir yandan da kamunun bu bilgiyi bilmesindeki kamu yararını tartmalıdırlar. Birçok bilgi edinme kanunu bu tür bir sınamayı içinde taşımaktadır. Diğer durumlarda da Bilgi Edinme Komisyonu ya da Mahkemeler itiraz sonucunda kamu yararı olup olmadığını değerlendirecektir.

İyi işleyen bir bilgi erişim rejiminde, çok sayıda olayda şeffaflık gizliliğin önüne geçecektir. [MADDE 18.- Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı içindedir.]

Not: Bilgiyi yeniden kullanır ya da yayınlarsam telif hakkı sorunuyla karşılaşabilir miyim?

Telif hakkı ve kamu sektöründen gelen bilginin başka bir yerde yeniden kullanımını gazetecilerin gözetmesi gereken önemli bir konudur. Genel kural olarak, bilgi kamu idarelerince bilgiye erişim yasası kapsamında verilmişse, yazılı haber, radyo, TV programları ve bloglarda kullanım için uygundur. İfade özgürlüğünün önemi dolayısıyla bazı

ülkelerde bu materyalin “adil kullanımı” olarak değerlendirilir ve kanun tarafından yasaklanmamıştır.

Bu konuyla ilgili olarak kendi ülkenizdeki kuralları gözden geçirmesiniz. Eğer bir beri tabanının bütünü gibi büyük hacimli bir bilgi kümesi kullanacaksanız, tekrar kullanım hakkı konusunda ilgili kuruma danışmanız gerekebilir. Access Info Europe kamuya ait bilginin yeniden kullanımında daha az kısıtlama olmasını savunmaktadır.[Türkiye’de kanunda bu konuda bir hüküm yer almamaktadır. Ancak Bilgi Edinme kapsamında edinilen bilginin tekrar kullanılabileceği düşünülmektedir.]

10. Sessizlik ve başvuru reddi karşısında itiraz

Bilgi edinme başvurunuz cevapsız bırakıldıysa (idari sessizlik) veya ilgili kamu kurumu size bilgi vermeyi reddediyor, ya da verilen bilgi sorununuzu gerçekten cevaplamıyorsa, itiraz etmek isteyebilirsiniz. İtiraz etme konusundaki kurallar ülkeden ülkeye değişebilir. Ek D’de AGİT bölgesinde bilgiye erişim yasaları olan 48 ülke ve itiraz süreçleri ile ilgili denetçi kurumların sitelerine bağlantılar listelenmiştir. Başvuru yapmadan önce itirazlar için geçerli yasal süreleri öğrenmek önerilir. Bu sayede ne kadar sürede cevap almanız gerektiğini bilip, gerekirse itiraz edebilirsiniz.

Dört ana itiraz mekanizması vardır:

» **Kurum içi ya da İdari İtiraz:**

Başvurunuzu reddeden kuruma ya da hemen bir üstündeki idari makama yapılan itirazlardır. Aynı kamu kurumuna başvurmak tuhaf görülebilir, ama bilgi edinme hakkınızı kullanma konusundaki ciddiyetinizi gösterecektir ve kurumun tavrında değişikliğe yol açabilir.

Birçok ülkede, kuruma tekrar başvuru yapmak Bilgi Edinme Komisyonu, Ombudsman ya da mahkemeye gitmeden önce tüketilmesi gereken bir yoldur. Ancak bazı durumlarda direkt olarak Komisyon ya da Ombudsman'a itiraz edebilirsiniz. Kutu E'de bu konudaki seçenekler listelenmiştir. [Türkiye'de İdari Yargılama Usulü Kanunu' 11. Maddesinde idari işlemler hakkında dava yollu yapılacak itirazlar konusunda ilgililerin idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebileceği kaydedilmiştir. Türkiye'de başvurular genellikle bu yöntemi kullanmamaktadır. BEHK 13. Maddeye göre Bilgi edinme istemi 16 ve 17.nci maddelerde öngörülen sebeplerle reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde Kurula itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi onbeş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler.

Kurula itiraz, başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur.]

» **İdari Yargıda İtiraz:** Başvuru reddi durumunda özellikle Bilgi Edinme Komisyonu ya da Kamu Denetçisi olmayan ülkelerde atılacak adım idari yargıya gitmektir. Normalde bilgi edinme konulu itirazlar idari kanuna tabidir bu yüzden itiraz başvuruları, yüksek bir mahkemede temyiz hakkı saklı kalarak, yerel veya ulusal idari mahkemelerde yapılmalıdır. AGİT bölgesindeki 19 ülkede yargıya gitmek tek itiraz seçeneğidir. [Türkiye'de Anayasa'ya göre idarenin tüm eylemleri temyize götürülebileceğinden, başvuru reddi durumunda karar idari yargıya taşınabilir. Başvuran kişiler BEDK'ya başvurmadan, veya BEDK kararını verdikten sonra, idari yargıya gidebilirler. Başvuranın BEDK kararından sonra idari yargıya gitmek için 60 günü vardır.]

» **Bilgi Edinme Komisyonları:**

Bu kurumlar halkın bilgi edinme hakkını savunma görevine sahip özel kurumlardır. Bu tür kurumlar çoğu zaman aynı anda verilerin korunması konusunda da denetleyici rol oynarlar. AGİT bölgesinde 16 ülkede bu tür denetleyici bir kurul vardır. Bu kurulların kararları mahkemeye götürülebilir.

[Türkiye'de 4982 BEHK kapsamında Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK) kurulmuştur. BEDK üyeleri Bakanlar kurulunca seçilir. Başvuruların reddi, eksik cevaplanması ya da cevap alınmaması halinde onbeş gün içinde Kurul'a başvurabilir. BEDK'nın

KUTU E: AGİT bölgesinde itiraz mekanizması

Yargı	Denetleyici Kurum	Kamu Denetçisi/ Ombudsman
Avusturya, Azerbaycan, Bulgaristan, Kanada, Çek Cumhuriyet, Gürcistan, Letonya, Lihtenştayn, Moldova, Karadağ, Hollanda, Polonya, Romanya, Rusya, Slovakya, Tacikistan, Ukrayna, ABD, Türkiye.	Belçika, Hırvatistan, Estonya, Fransa, Almanya, Macaristan, İzlanda, İtalya, İrlanda, Makedonya, Malta, Portekiz, Sırbistan, Slovenya, İspanya, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık.	Arnavutluk, Ermenistan, Bosna, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Kosova, Kırgız Cumhuriyet, Litvanya, Moğolistan, Norveç, İsveç, Türkiye.

başvuruları 30 günde çözümlemesi gerekir. Pratikte bu süre bazen aşılmaktadır. Kanuna göre, kurum ve kuruluşlar Kurulun istediği belgeleri sunmakla yükümlüdürler. Ancak pratikte kurum ve kuruluşlar BEDK kararlarına olması gerektiği gibi itibar etmemektedirler.]

» **Kamu Denetçisi:** Birçok ülkede Ombudsman, vatandaşların ve ülkede ikamet edenlerin kamu kuruluşlarıyla etkileşimi sırasında onların haklarını korumaya çalışır. AGİT'te Kamu Denetçisi olan ülkelerin 11 tanesinde Ombudsman'ın görevi bilgi edinme ile ilgili şikayetleri incelemeyi de içerir.

Çoğu ülkede kamu denetçisi kararları yalnızca tavsiye niteliğindedir, ancak bu kişilerin eleştiri yöneltme gücü genellikle çoğu ülkede kamu kurumlarının

Ombudsman'ı dinleyeceği anlamına gelir. AB Düzeyinde de, belge erişim istekleriyle ilgili şikayetleri Avrupa Ombudsman'ı değerlendirir. [6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, tüm idari eylem ve işlemlere ilişkin şikayetleri değerlendirir. Bu anlamda bilgi edinme itirazı Kamu Denetçiliği Kurumu'na yapılabilir. Ancak Türkiye'de Kamu Başdenetçisi Türkiye'deki idarelerin Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarına uyma oranının çok düşük olduğu konusunda kamuoyu önünde şikayette bulunmuştu....]

Genelde kurumiçi idari itiraz başvurularında bulunmak kolay ve ücretsiz bir işlemdir. (Tabii ki İrlanda gibi 75 euro ödeme yapılması istenen ve bilme hakkınızı savunma konusunda oldukça caydırıcı istisnalar da var.)

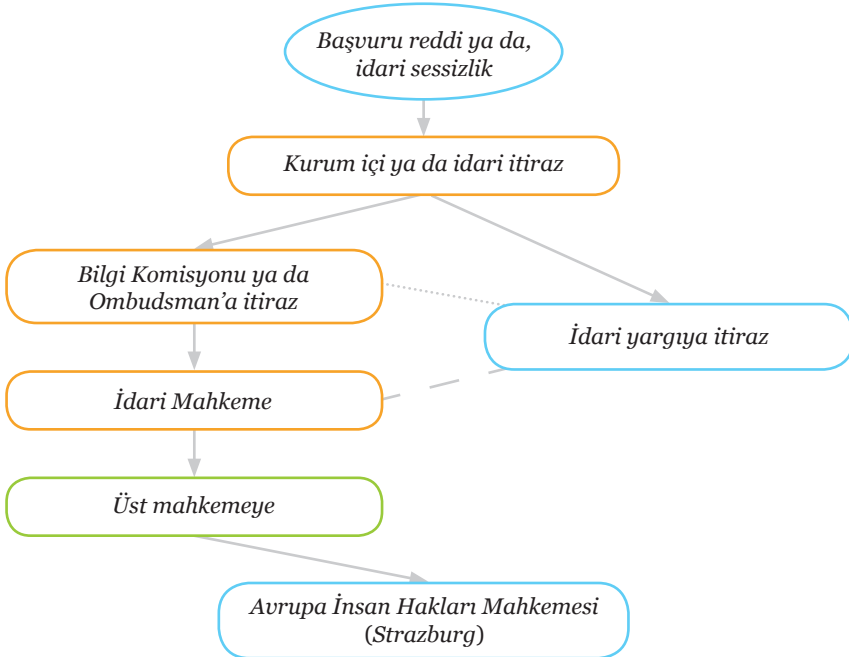
Ancak bazen konuda uzmanlaşan bir kuruluştan ya da bir avukattan görüş olmak faydalı olabilir. Emin olmadığımız durumlarda Legal Leaks ekibine başvurursanız, sizi ülkenizde size yardımcı olabilecek kişilerle bir araya getirmeye çalışırız.

Üst mahkemelere ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gitmek uzun zaman (hatta yıllar!) alabilir ama iki nedenle değerlendirmeye değer bir yöntemdir:

- » **İyi davranış:** Yasal meydan okumalar bilgiye erişimin uzun dönemde gelişimine katkıda bulunabilir
- » **İyi bir haber:** İtiraz başvurusunda bulunmak iyi bir haber oluşturabilir ve henüz yargı kararı elinize geçmeden hemen siyasi bir etki yaratabilir.

Tablo 2: Adım Adım İtiraz Süreci

Bir çok ülkede itiraz usulü iki ya da üç adımdan oluşmaktadır.

III. GAZETECİLER İÇİN VERİ GÜVENLİĞİ

Bu bölümde bilgi güvenliğini korumanız konusunda ipuçları ve tavsiyeler bulacaksınız. Bu konuda daha detaylı bilgi için Tactical Technology Collective tarafından hazırlanmış Security-in-a-Box adlı kitli indirebilirsiniz (www.security.ngoinabox.org).

1. Risk Değerlendirmesi: Güvenlik risklerinin değerlendirilmesi nasıl yapılabilir?

Benim çok teknik ya da karmaşık olmayan çözümlere ihtiyacım var, ve bana birçok seçenek vermek yerine bu konuda neler yapmam gerektiği söylenmeli. Çok meşgul bir gazeteciyim ve bunu araştırarak vaktim yok!

» **Tehdit nedir?** Tehdidin seviyesini ve nereden geldiğini muhtemelen zaten biliyorsunuz. Üzerinde çalıştığınız işlere bağlı olarak tehditler kamu idarelerinden, suçlulardan, yabancı devletlerden veya başka kaynaklardan geliyor olabilir.

» **Hangi bilgiler riskte?** Elinizdeki bilgileri üç kategoriye ayırabilirsiniz: gizli, kişisel ve kamuya açık. Bunu yaparken kağıt üzerindeki belgeler, bilgisayar dokümanları, e-postalar, iletişim bilgileri, SMS mesajları ve başka veriler, üstünde telefon ve isim olan kağıt parçalarını bile düşünün.

“Gizli” kategorisi en hassas ve gerçekten korunması gereken bilgileri oluşturuyor. Oradan başlayın.

» Bilgi ne şekilde saklanmış?

Farklı bilgi depolama sistemleri farklı risk seviyeleri doğurur. Gizli olarak tanımladığınız bilginin nerelerde depolandığının bir listesini çıkarın: bilgisayarın hard diski, e-posta ve web sunucuları, USB hafıza çubukları, USB hard diskler, CD ve DVD’ler, cep telefonları, yazıcıyla basmış olduğunuz kâğıtlar veya el-yazımı notlar. Fiziksel lokasyonu da göz önünde bulundurun: Bilgi evde mi, ofiste mi, çöp kutusunda mı yoksa “internette bir yerlerde mi?” tutuluyor.

» Bilginin iletişimi ne şekilde yapılıyor?

Genelde nasıl iletişim kurduğunuzu düşünün: kâğıt mektuplar, faks, ev veya ofis telefonu, cep telefonları, e-posta ve Skype mesajları. Aşağıdaki sorulara cevap verirken potansiyel zafiyetleri göz önünde bulundurabilmek için bunları bilmeniz gerekecek.

Gizli belgeleri korumak için basit bir başlangıç planı:

i) Gizli belgeyi **kodlayın** (Kodlama hakkında daha fazlası için 3. ve 5. sorulara bakın.)

ii) Koruyun: Dosya ve klasörlere erişimi fiziksel olarak engelleyin (yazıcı çıktısı veya verilerinizin başka türlü fiziksel temsili.)

iii) Yok edin İstenmeyen bilgiyi yok edin (kağıt üzerindeyse ufalayın). Bir dosyayı sadece silmenin bilgiyi yok etmediğini ve depolama aygıtının üzerinde izini bıraktığını unutmayın. Veriyi tümüyle silmek için, CCleaner gibi özel araçlar kullanmanız gerekecek. (Bu programa bağlantı Secutiy-in-a-Box kitinde bulunabilir9.

2. Dizüstü bilgisayarımın çalınmasından endişe ediyorum

Araştırma verilerimi kaybetmem benim için pahalıya mal olur, bu yüzden internette muhafaza etmeyi tercih ederim. Ama bu güvenli mi? Verilerimi nerede güvenle saklayabilirim?

Seçenek 1: Hassas verinizi internet ya da “buluta” yükleyebilirsiniz. Bu tür bir hizmete örnek Dropbox’tır. Dropbox, 2 GB’a kadar ücretsiz vere depolama, 8 euro’ya da 50GB’lık depolama alanı sağlamaktadır. Bazı ticari şirketler verinin birkaç bilgisayarda birden toplanacağına ve/veya kodlanacağını garantisini veriyorlar, ama bu özel şirketin veriyi başkalarına asla vermeyeceğinden emin olmalısınız.

Seçenek 2: TrueCrypt kullanarak dosyalarınızı kendi dosya sisteminizde bir “kasa” içinde saklayabilirsiniz. Truecrypt kullanmak için tarif edilen adımları Security-in-a-Box araç kutusunda bulabilirsiniz.

3. Telefonla iletişimin en güvenli yöntemi nedir?

Bir kaynakla telefonda konuşmalıyım, ama telefonun dinlenmesinden endişe ediyorum. Ne yapmalıyım?

Skype Kullanın: Genellikle Skype daha güvenlidir, bu yüzden mümkün olduğu her yerde iki tarafın da Skype kullandığı görüşmeler gerçekleştirin.

» **Skype’in güvenli olduğu ve veri trafiğinin kayıt altında tutulmadığı doğru mu?** Skype’ta ses ve metin iletişimi şifreli olarak gerçekleştirir. Yaptığımız görüşmelerin ve mesajlaşmaların geçmişi bilgisayarınızda ve iletişim kurduğunuz kişinin bilgisayarında depolanır. Skype açık kod yazılım olmadığı için üzerinde gerçekleştirilen iletişimin başka bir yerde depolanıp depolanmadığı net değil.

» **Çok hassas iletişim için** yalnızca tek bir kaynakla konuşurken kullandığınız bir takma ad altında bir Skype hesabı kullanın. Bu hesaba kredi kartı bilginizi girmeyin, böylece banka ya da kredi kartı bilgileriniz bu hesapla ilişkilendirilemez. Bilgisayarınızda virüs ya da casus yazılım olmadığından her zaman emin olun ve her zaman iletişim kurduğunuz kişinin kimliğini bağımsız

bir şekilde doğrulayın. Söylediklerinize dikkat edin, telefonları dinlemek farklı seviyelerde gerçekleştirilebilir (örneğin fiziksel olarak kulaklık/mikrofon aracılığıyla ya da odanıza böcek konarak yapılabilir). Kaynağınızla konuşmalarınızda kullanabileceğiniz bir kod sistemi geliştirmeyi düşünün.

Not: Sabit hatlara ya da cep telefonlarına yapılan telefon görüşmeleri normalde güvenli OLMAYAB telefon ağları kapsamına girer.

Aynı zamanda bazı ülkelerde Skype'ın daha az güvenli olduğunu da bilin. Örneğin Skype'ın Çin'de dağıtılan versiyonu olan TOM-Skype kullanıcıları için bu durum geçerlidir.

4. Cep telefonu kullanmak

Cep telefonuyla konuşmak ne kadar riskli?

» **Standart telefon iletişiminin hiçbir türünün güvenli OLMADIĞI varsayımıyla hareket etmelisiniz.** Hem ses hem SMS iletişimi her zaman telefon şirketlerince veya üçüncü partilerce erişilebilir. Telefonunuz aynı zamanda kolaylıkla bir casusluk aracına dönüştürülebilecek muhteşem bir takip aracıdır. Cep telefonlarını mümkün olduğu kadar güvenli bir şekilde kullanmak için Security-in-a-Box 9. Bölüm'e bakın.

» **Kayıbolması ya da çalınması halinde telefonunuzu daha zor kullanılabilir hale getirin:** Çalınması halinde kolay erişilememesi için cep

telefonunuzun şifresini ya da PIN kodunu aktive edin. Hassas sayılabilecek bilgileri cep telefonunuzda muhafaza etmeyin ya da ediyorsanız "karmaşık" bir halde yazın. İstenmeyen/hassas bilgiyi telefonunuzda sürekli olarak bulundurmamalısınız.

» **Ayrı kaynaklar için farklı telefonlar kullanın:** Hassas bilgi sağlayan kişiler ve kurumlarla çalışırken, farklı kaynaklar için farklı telefonlar ve SIM kartalar ve bekli yalnızca belli bir kaynağa konuşurken kullandığınız geçici ve adınıza kayıtlı olmayan bir telefon numarası kullanmayı düşünmelisiniz.

» **Cep telefonları dinlenebilir ve takip edilebilir.** Kapalı oldukları zaman bile cep telefonları dinlenebilir ve izlenebilir. Bir telefonu izlenebilecek şekilde ayarlamak yalnızca bir iki saniyelik bir iş olduğundan bunu fark etmemiş olabilirsiniz. Cep telefonunuzu cebinizden çıkardığınızda ve kullanırken sürekli çevrenizde ne olup bittiğinin daima farkında olun ve cep telefonunuzu riskli yerler ve durumlarda çıkarmaktan kaçının.

» **Telefonunuzun Bluetooth bağlantısını deaktive edin.** Böyle yaparak telefonunuza herhangi bir sinyalin gönderilmesini engellemiş olursunuz. Gerekirse Bluetooth'u nasıl etkisiz hale getireceğiniz öğrenmek için GSM operatörünüzü arayın. İngilizce dilindeki Telefon Dinlemeyi Sonlandırmak (How to Stop Phone Tapping) başlıklı eHow.com makalesinde bu konuda daha fazla bilgi edinebilirsiniz.

» **Telefonunuzda ses şifreleme sistemi kullanın.** Her cep telefonu için olmasa da bazıları için ücretli olarak şifreleme hizmetleri mevcuttur. İletişimin güvenli olması için ses şifreleme yazılımı her iki tarafın telefonuna da yüklenmelidir. Bu konuda bir örnek www.cellcrypt.com adresinde bulunabilir. Android telefonlarda ses şifreleme için yazılım geliştirilme halindedir. Android telefonlarda da konuşmayı gerçekleştiren iki tarafta da yazılım olması yükümlüdür.

İPUCU! Hassas bilgi göndermek için cep telefonu kullanmadan önce iyi düşünün. Mümkünse, daha güvenli bir alternatif kullanın.

5. E-posta hesapları kullanırken güvenlik

Gizli bir kaynakla iletişim kurmak istiyorum. Onlar için normal e-posta adresimi mi kullanmalıyım, ya da başka bir şey mi yapmalıyım?

» Hassas bilgi iletirken farklı iletişim kanalları kullanmak her zaman iyi bir fikirdir. Bu durumda hem sizin hem de kaynağınızın normalde kullandığınızdan farklı e-mail adresleri kullanmanız önerilir. İletişim kanalının yalnızca bir tarafını sağlamlaştırmak anlamlı olmaz!

» Başka bir isim adres ve takma adla, hâlihazırda var olan bir e-posta hesabıyla ilişkilendirilemeyecek bir e-posta hesabı yarattığınızdan emin olun. E-posta hesabınızı yaratmak ve hesabınıza erişmek için, “çevreden dolanma”

araçları kullanın. Daha fazla bilgi için, Security-in-a-Box araç kutusunda “**İnternette isimsiz kalmannın ve sansürün etrafından dolaşmanın yolu**” başlıklı 8. Bölüme bakın. Mümkünse, e-posta mesajlarınızın içeriğini şifreleyin. Hem siz hem de karşı taraf şifreleme kullanıyor olmalı. Burada güvenli ve şifreli bir e-posta servisi olan VaultletSuite’i kullanmak bir çözüm olabilir. Yükleme ve kullanma yönergeleri Security-in-a-Box’ta bulunabilir.

6. Şifreleri hatırlamak

Şifre gerektiren çok sayıda hesabım var. Hepsini aklımda tutmak için bazen aynı şifreleri kullanıyorum ve bu şifreler de çok güvenli değil. Şifreleri idare etmenin bir yolu var mı?

» **Şifrelerinizi üzerinde yazdığı kağıdı bulurlarsa bütün hesaplarınıza erişimi kolaylaştıracak şekilde yazmayın.**

Uzun ve daha karmaşık şifreler kullanmak ve internetteki her hizmet/hesap için farklı şifreler kullanmak daha iyi bir fikirdir. Güvenli şifre yaratmak ve kullanmak için Security-in-a-Box 3. Bölüme bakın.

» **Bir şifre yöneticisi kullanırsanız,** hem şifrelerinizi güvenle saklayabilir hem de otomatik olarak karmaşık şifreler kullanabilirsiniz. Şifre yöneticisi kullanırken sadece tek bir ana şifreyi aklınızda tutmanız gerekir. Bununla şifre yöneticinize erişerek diğer şifrelerinize ulaşabilirsiniz. Keepass adlı güvenli ve şifreli şifre yöneticisi

programını kullanmak hakkında bilgi için Security-in-a-Box'a bakın.

7. Normal e-posta hesabımın güvenliğini nasıl sağlarım?

E-posta hem kişisel hem de iş amaçlı olarak kullanılan Internet'in ana iletişim aracı olmaya devam etmektedir. Bir e-posta mesajının yolculuğundaki her aşama için güvenliği sağlamahsınız. Postayla bir paket gönderdiğinizi düşünün: kutunun içindekiler kırılabilirler şeyler mi? Kutu sağlam mı? Güvenilir bir taşıma şirketiyle mi postalıyorsunuz? Yolda tehlikeler var mı? Karşı tarafta paketi alacak biri olacak mı? Her aşamada güvenlik çok önemli:

» **İçerik güvenliği:** Nihayetinde, ifşa edilmesini engellemeye çalıştığımız şey, mesajınızın içeriği olacak. E-posta içeriğini şifreleyip alıcıya öyle iletebilirsiniz. Birçok e-posta uygulaması e-posta mesajlarınızın içeriğini şifreleyecek şekilde ayarlanabilir. Bunun için hem sizin hem de karşı tarafın bazı ayarlamalar yapması gerekecektir. E-posta mesajlarınızı şifreleme konusunda daha fazla bilgi için Security-in-a-Box 7. Bölüme bakın.

İPUCU! Oturup yazmaya başlamadan, ya da yazdıktan sonra Gönder düğmesine basmadan önce de iyi düşünmelisiniz:

yazdığınız mesaj yanlış ellere geçmesi halinde hem kaynağınız hem haberiniz açısından biraz daha az zafiyet yaratacak şekilde yeniden yazılabilir mi?

» **Arayüz Güvenliği:** Outlook yerine Thunderbird ya da VaultletSoft gibi daha yüksek güvenlik sağlayan bir posta programı kullanın. E-posta hesabınıza web tabanlı olarak erişiyorsanız Firefox gibi daha az güvenlik açığı olan ve ekstra güvenlik önlemleri eklenebilen bir tarayıcı kullanın.

» **E-posta Sağlayıcınızın Güvenliği:** Bilgileriniz (e-postalarınız, eklediğiniz dosyalar..vb) e-posta sağlayıcınızın sunucularında depolanmaktadır. Bunların nasıl işletildiği hakkında fazla bir insiyatifiniz yoktur. Veri güvenliğiniz önemliyse servis sağlayıcınızın bilgilerinize nasıl davrandığını anlamalı ve "Kabul Ediyorum" düğmesine tıklamadan önce kişisel veri politikası ve yasal sözleşmeleri okumalısınız. Çalıştığınız kuruluşun kendi sunucusu varsa, Bilgi İşlem departmanınız sizin için bir ana e-posta hesabı birkaç tane de ek hesap açabilir. Ofis içinde ya da dışarıdan erişim sırasında bu e-posta hesaplarının ne kadar güvenli olduğu konusunda da size bilgi verebilirler.

Daha hassas e-postalar ve iletişim için lütfen bilgilerinizi güvenli tutacağını ve kullanmayacağını ya da paylaşmayacağını açıkça belirten ücretsiz e-posta hizmetlerini kullanın. Tek bir kaynakla iletişim kurmak için bu işe ayrılmış özel bir e-posta hesabı kullanın.

» **Aktarım Güvenliği:** E-posta mesajlarınızın gelişmiş güvenlik sağlayan bir iletişim protokolü olan Transport Layer Security (Aktarım Katmanı Güvenliği veya önceki sürümü "SSL") üzerinden gerçekleştirilmesine emin

olun. E-postanızı web tabanlı olarak kullandığımızda, adres çubuğuna bakın. Eğer adres “http” harfleriyle başlıyorsa, aktarımınız güvenli DEĞİLDİR. Adres çubuğundaki satır “https” harfleriyle başlıyorsa, o zaman güvenli bir aktarımdır. Gmail sunucularında iki yönlü olarak gerçekleşen tüm e-posta yazışmaları için https, ya da güvenli aktarım, sağlamaktadır.

İPUCU! E-posta hesaplarını başkalarıyla paylaşmaktan kaçının – güvenlik yönetimini imkansız kılar.

İPUCU! Gözünüz web tarayıcınızın adres çubuğunda olsun.
Böylelikle, başka bir websitesine yönlendirilmediğinizi görebilirsiniz.

Not: İletişim iki-yönlü bir süreçtir.
İletişim halinde olduğunuz kişinin de güvenli bir hizmet kullandığından emin olun. Eğer taraflardan yalnızca biri güvenilir bir hizmet kullanıyorsa, bu sizin de e-postalarınızı güvensiz yapar. Güvenliğiniz, en zayıf halka kadar zayıftır.

8. Verilerimi nasıl muhafaza etmeli ve nasıl yedeklemeliyim?

Verinin kaybolmayacak ve başkaları tarafından erişilemeyecek şekilde saklandığından nasıl emin olabilirim?

» **Sağlam fiziksel güvenlik:**
Bilgisayarları korumak yalnızca bilgisayarın içindeki veri ve bilgiyi korumakla sınırlı kalmamalıdır.

Bilgisayarın fiziksel güvenliğini göz önünde bulundurmakta da fayda var. Ofis bilgisayarınıza fiziksel erişimi kısıtlayan politikaları yürürlüğe sokmak ve yalnızca izin verilen kişilerin girebildiğini garanti altına almak bunu yapmanın bir yoludur. Bilgisayarları ofis içinde daha güvenli yerlere koymak faydalıdır. Bilgisayarları erişimin kısıtlı olduğu yerlere koymak, istenmeyen erişim ve kullanımı engelleyebilir. Ancak bu önlemler, yalnızca belli bir oranda koruma sağlayabilir ve kararlı bir rakip ya da düşman bilgisayar ve bilgilerinize erişebilir.

» **Yedekleme:** Fiziksel güvenliğin yanı sıra yedekleme yapmak mutlak bir gerekliliktir. Bilgisayarınızın fiziksel olarak hasar görmesi ve erişilemez olması durumunda başka bir mekanda yedeklenmiş bilgileri muhafaza etmek de önemlidir. Eğer içeriğinizi şifreliyorsanız çevrimiçi ofiste yedekleme kullanmayı düşünürsünüz. Fakat bunun üçüncü partilere verişinize erişim vereceğini unutmayın.

» **Verilerinizin kopyalanmasından kaçının:** Veri/bilgilerinizin karşı karşıya olduğu bir diğer tehdit de, farkına bile varamadığınız türden hırsızlıklardır. Bilgi dijital ortamda olduğu zaman başka bir yer kopyalanıp aktarılırken sizin bilgisayarınızda da kalacaktır. Bilgisayarınızı hackleyerek ve mesela bazı önemli istatistikleri değiştirerek, verinizi değiştirme girişimleri de olabilir. Veri hırsızlığı ve değiştirmesine karşı bir koruma şifreleme olabilir. (Yukarıdaki sorulara bakın.)

» **Ev temizliği:** Veri kaybının en büyük sebeplerinden biri, disk sürücüsün bozulması a da bir tür virüsün bilgisayara girmesidir. Bilgisayarlarınıza düzenli olarak bakım yapmak zaruridir. Anti-virüs programları, işletim sistemi ve uyulama yazılımları düzenli olarak güncellenmelidir. Güvendiğiniz bir Bilgi İşlem uzmanına bilgisayarınızın doğru çalıştığını kontrol ettirin. Birçok güvensiz unsur, yazılım ve sistem zafiyetlerini kullanarak internet bağlantınız aracılığıyla gelebilir.

9. Çevrimiçi araçlar için öneriniz nedir?

Bir Google haritası yarattım, bu ne kadar kişiye özeldir? Haritayı daha iyi nasıl koruyabilirim?

Google'a göre bir Google haritasını herkese ya da yalnızca kendinize açık yapabilirsiniz. Bu açıklama ne kadar doğrulanabilir, ve kişiye özel burada tam olarak ne anlama gelmektedir konuları net değildir. Genel olarak çevrimiçi araçlar kullanmadan önce aşağıdaki noktalar göz önünde bulundurulmalıdır:

Veri sahipliği: Çevrimiçi araçlar kullanmak , kullandığınız bilgiyi aracın sitesinin sahibine açar. Bilginin ne kadarının paylaşılacağı yasal terimlerle Son Kullanıcı lisans Sözleşmelerinde belirtilir. Bu araçları kullanırken veri sahibi olarak hangi haktan vazgeçtiğinizin kapsamını anlamak için bu sözleşmeler kesinlikle okunmalıdır.

Veri ilişkilendirme: Çoğu durumda bu araçlar bir çevrimiçi bir profile bağlantılıdır (örneğin Google'da bir e-posta hesabı veya bir Facebook hesabı gibi). Bu tür araçların kullanımı yüklediğiniz/paylaştığınız veriyi bu çevrimiçi kimliklere bağlamaktadır. Bazı durumlarda bu, düpedüz yanlış bir hareket, hatta yasal olarak sizi sorumlu hale getirebilecek ya da tehlikeli sonuçlar doğurabilecek bir davranış olabilir.

Veri aktarımı: Bu araçları kullanırken, özellikle gizli tutulması gerekiyorsa, verinin nasıl aktarıldığını belirlemek de önemlidir. (Yukarıda aktarım güvenliği hakkında 7. Soruya bakın.)

10. Peki ya profesyonel ve özel hayatım arasındaki çizgi?

Sık seyahat eden ve tanıştığım insanlarla kolay arkadaşlık kuran bir gazeteciyim. Bu insanların bazıları aynı zamanda haber kaynaklarım. Onlarla Facebook ve benzer sosyal siteler aracılığıyla iletişim kurmak güvenli midir?

» **Facebook'ta iletilen ya da Twitter ile gönderilen bir bilgiyi kamuya açık olarak düşünmelisiniz.** O sitelerde güvenlik ayalarını en yüksekte tutmalısınız. Ancak ne tür bilgi paylaşıldığına dikkat edin. Bir mahkeme, paylaşılan bilginin teslim edilmesini emredebilir. Bu yüzden ne paylaştığınız hakkında çok dikkatli olun ve kolaylıkla erişilebildiğini varsayın. Eğer bir kaynağın sizi tanıdığının ortaya çıkması birisi hakkında saklı kalması

gereken bilgileri ortaya çıkaracaksa, onlarla iletişim kurarken başka araçlar kullanmayı düşünün.

» **Aynı nokta Twitter için de geçerli:** Bütün iletişim kamusal alanda gerçekleşiyor ancak tüm arka plan bilgisi – ör: mesajların hangi IP adresinden gönderildiği gibi – Twitter tarafından muhafaza edilmektedir ve mahkemeler bu bilgiye ulaşmaya çalışabilir.

» **“Özel” bir blogum olabilir mi?** Beni kişisel olarak ilgilendiren bilgileri paylaşabileceğim web sayfaları, bloglar gibi bir tür online alan yaratıp tümüyle özel tutup ve/veya yalnızca şifresi olan birkaç kişiyle paylaşabilir miyim?

Kendi kişisel sunucunuzu kurup, bu sunucudaki bilgiyi olabildiğince kişisel tutmak mümkündür. Ancak yetenek, kaynak ve yönetim isteyen bir iştir. Kişisel tanımlandırma ayarları olan çevrimiçi hizmetleri de kullanabilirsiniz (Google, WordPress). Ancak unutmayın ki başka birinin hizmetini kullandığınız anda bilginizi kullandığınız hizmetin sahiplerine veriyorsunuz.

11. Kameraya yakalanmak

Halk içinde Mobese gibi kapalı devre (CCTV) güvenlik kameralara yakalanma konusunda endişelenmeli miyim?

Kişisel hayatın gizliliği ve kayıtların yanlış kullanımı gibi endişeler, kapalı devre kamera sistemleriyle ilgili temel endişelerdir. Eğer gizli bir kaynakla buluşuyorsunuz, CCTV kameraların az olacağı bir yerde buluşmaya çalışın. (Yeraltı araba parkları buluşmak için en kötü yerlerdir, kamera doludurlar!)

12. Çok sık seyahat ediyorum, nerede olduğuma göre davranışlarımı değiştirmeli miyim?

Veri güvenliğim hakkında dünyanın hangi bölgelerinde veya nerelerde en dikkatli olmalı mıyım?

Gideceğiniz yerler hakkında

önceden bilgi edinmek ve

davranışınızı buna göre ayarlamak her zaman iyi bir fikirdir. Bu sayede yalnızca kendi güvenliğiniz değil, gittiğiniz ülkelerde size yardım etmeye çalışan veya röportaj yapacağınız kişilerin de güvenliğini sağlayabilirsiniz. Siyasi nedenler veya suçluları araştırıyorsanız tehditlere maruz kalabilirsiniz. Seyahat sırasında nereye giderseniz gidin, biraz daha güvenli olmak için yapılabilecek bazı şeyler vardır:

» **Seyahate çıkmadan önce tüm veri ve bilginizi yedekleyin.** Bilgiyi, yaşadığınız yerde güvenli bir yerde ve de seyahat sırasında erişmeniz gerekebileceğinden online olarak saklayın.

» **Hassas bilgiye sahipsiniz, yanınıza alamamayı veya alırsanız şifrelemeyi düşünün.** Sadece mutlaka gerekli olan şeyleri yanınıza alın.

» **İnternete kamuya açık yerlerden erişirken özellikle dikkat edin.** Kaldığımız otelin şifre isteyen Wi-Fi bağlantısı gibi bir ağdan bile internete bağlanıyorsanız, yakın bir binada birinin şifreyi bilebileceğini ve ağı hacklemiş olabileceği ihtimalini göz

önünde bulundurun. Bunu elinizde tuttuğunuz hassas veya gizli bilgiye erişmek için yapabilecekleri gibi, banka hesabınıza erişmek için de yapabilirler. Tüm bankacılık ve şifreli işlemlerinizi evden yapmaya çalışın ve her zaman şifreli bağlantı (HTTPS) kullanın, ve sadece güvenlik hazırlığı yapılmış masaüstünüzü kullanın.

» **Seyahat halindeyken veya yurtdışında masaüstü bilgisayarınızı ve cep telefonunuzu fiziksel olarak güvenlik altına alın.**

İnternet çağında bile kaybolan verinin çoğu bilgisayar hırsızlığı kaynaklıdır. Bir konferansa katılıyorsanız, kahve arasında salondan çıkarken bilgisayarınızı kafede bırakacaksanız Kensington kilidi gibi bir kilit almayı düşünün.

» **Kaynaklarınızla iletişim halindeyken iyice dikkatli olun** ve yukarıdaki bölümlerde bahsi geçen tüm adımları uyguladığınıza emin olun. Röportaj yaptığımız insanların kimliğine dair bilgisayarınızda ya da kağıttan not defterinizde olabilecek ipuçlarını da saklamaya özen gösterin, özellikle kimliklerini saklı tutmaya söz vermişseniz.

İPUCU! Seyahate çıkmadan önce, internetin durumu ve bilgi edinme kısıtlamaları konusunda gideceğiniz ülke hakkında bilgi edinmek için şu bağlantıları ziyaret edin:

<http://advocacy.globalvoicesonline.org/projects/maps/>

<http://opennet.net/accessdenied/>

<http://www.access-controlled.net/>

IV. VERİ GAZETECİLİĞİ VE BİLME HAKKI

1. Veri gazeteciliği nedir?

Modern enformasyon ve iletişim teknolojileri gazetecilerin şimdiye kadar hiç olmadığı kadar büyük miktarda veriye erişimini sağlıyor. Bilgisayar kullanımı, bir haber konusu ya da bir haberi gerekçelendiren kanıtları düzenleme işlemini kolaylaştırıyor.

Veri gazeteciliği, gazetecilerin rakam ya da başka türde verilerden oluşan büyük miktarlarda bilgiyi bir haberin arkasında durmak için kullanmasıdır.

Veri Gazeteciliği, elektronik tablolaştırma programlarından, ileri veri işleme ve görselleştirme araçlarına kadar değişen yazılımları kullanarak, veri setlerini analiz etmeyi içerir.

Bu bilgisayar araçları veri setleriyle yeni şeyler yapmaya olanak sağlar. Bunlarla veriyi birleştirebilir, karşılaştırabilir, gruplayabilir ve çok büyük hacimde veriyi size yeni bakış açıları kazandırabilecek şekilde hızla özetlerini ve görsel grafiklerini oluşturabilirsiniz. Bu sayede verilerin arasında daha önce görememiş olduğunuz çeşitli yinelenen eğilimleri de keşfedebilirsiniz. Bu programlar aynı zamanda bu eğilimleri onları kolayca anlaşılabilir bir şekilde kamuoyuna anlatmanıza da izin verir.

Birçok yönden, veri gazeteciliği aslında yeni araçlar kullanılarak yapılan geleneksel gazeteciliktir. “Kağıt ve kalem” yardımıyla yapılan muhabirlikten, telefon yardımıyla yapılan muhabirliğe ve o noktada bilgisayar yardımıyla yapılan haberciliğe geçiş profesyonel gazeteciliğin temel niteliklerini değiştirmiyor, ama iyi bir gazetecinin bu araçları çok iyi kullanmayı öğrenmesini gerektiriyor.

Aynı şekilde veri gazeteciliği ve bilgisayar destekli muhabirlik arasında da büyük bir fark yoktur: terimlerinden ilki araca, yani bilgisayara, vurgu yaparken, diğeri malzemeye, yani “veriye” vurgu yapıyor.

Veri gazeteciliği üç yetinin varlığını gerektirmektedir:

- » Veriye ulaşabilmek.
- » Veriyi düzenleyebilmek.
- » Veriyi analiz edebilmek.

Bu bölüm gazetecilerin kullanımı için ne tür veriler bulunduğu, çeşitli veri kaynakları ve veriyi düzenlemek ve analiz etmek için tavsiye ve eğitim almak için nereye başvurulması gibi konuları inceliyor.

2. Verilerimi nereden bulmalıyım?

Gazeteci olarak çalıştığımız haberin türüne bağlı olarak, çok çeşitli bilgi ve veri kaynakları olabilir.

» **Kamuya açık veri kümeleri:**

Kamu kurum ve kuruluşları istatistikî bilgi, kamu harcamasının detaylı kayıtları gibi ve yerine getirdikleri hizmetler ve idari faaliyetleri sırasında topladıkları bilgi gibi içeriği veri kümeleri olarak internette yayınlıyor. Gittikçe artan bir şekilde bu tür bilgiler kamuya ait veri portallarında da yayımlanıyor. (Bu konuyla ilgili detaylar ve web bağlantıları için Legal Leaks Toolkit Bölüm IV'e bakın.)

» **Veri tabanı formatında**

olmayan kamuya açık bilgi: Kamu kuruluşlarının sitelerinde yer alan veya bilgi edinme ile elde edilip veri tabanı formatında olmasa da sizin tarafınızdan o hale getirilebilecek çok sayıda bilgi yer almaktadır. Örneğin, diyelim ülkenizdeki tüm bakanlıklara son bir sene içinde görüştükleri çıkar grupları (özel işadamları dernekleri, lobi gruplar ve STKlar gibi) hakkında detayları sordunuz. Her bakanlıktan gelen bilgiye sahipsiniz. Bu veriyi analiz etmek için kamu kuruluşunun ve bulunduğu grubun adları, toplantıya katılan temsilciler, tarihler ve diğer bilgiyi bir Excel sayfasında düzenleyebilirsiniz. Bu bilgi bir tablolaştırma programına kaydedildikten sonra, üzerinde çalışabileceğiniz bir veri kümesine dönüşür.

» **Özel kaynaklardan gelen**

veriler: Kaynaklarınızdan gelen birçok özel bilgi kaynağı vardır. STK'lar genelde birçok araştırma yapar ve oluşturdukları veri kümeleri basit bir basın bülteni hazırlamaktansa iyi bir habere dönüştürülmek için çok iyi bir kaynak olabilir.

Şirketler bugün geniş veri tabanları sayesinde faaliyet göstermektedir: Bir firma, üzerinde çalıştığımız haberi anlarsa belki elindeki verileri paylaşmak isteyebilir (özellikle aynı zamanda belirli bir durumu daha şeffaf bir hale getirmekte bir çıkarı varsa). Benzer şekilde akademisyenler genellikle her zaman akademik çalışmalara girmeyen ama haberinizdeki unsurlara çapraz referans kurmak ve tamamlayıcı ya da çelişkili bilgi taşıyan kamu veri kümelerini analiz etmenize yaramakta çok değerli olabilirler.

» **Gözlemlerinizden gelen veriler:**

Bir kamu idaresinden gelen bir veri kümesine erişiminiz olabilir, mesela şehrinizdeki çöp kutularının yerinden, medyada bakanların yaptığı yurtdışı gezilerle ilgili haberlere kadar bir çok konuda kendi verinizi toplamış olabilirsiniz. Bu veriyi bir elektronik tabloda kamu ya da özel kaynaklardan alınmış verilerle birleştirebilirsiniz.

İPUCU! Devletin halka açtığı verileri inceleyin ve neler

olduğunu görün: Eğer ülkeniz yakın bir zamanda açık bir veri ortamı kurmuşsa, web sitesinde gezinip ne tür bilgiler sunduklarını incelemek faydalı olabilir. Yaratıcı bir şekilde

düşünürseniz yakın zamanda halka açılmış veri kümelerinde bir haber yakalayabilirsiniz. Ya da yayınlanan bilginin çoğunun güncel olmadığını fark ederseniz; bu da farklı bir haber içeriği olabilir.

3. Benim kamuya açık veriye erişim hakkım var mı?

Evet! Kamu kurum ve kuruluşlarınca politika belirlemek ve karar vermekte kullanılan detaylı bilgiye erişim hakkınız olmalı. Ancak **“açık veri devrimi”** öncesinde yazılan birçok yasada veri kümelerinin bütününe erişim hakkını açıkça belirtmemektedir.

Legal Leaks Toolkit Bölüm II Madde 5'te de belirtildiği gibi, bazı kanunlar bilgiye erişime bazılarısıya belgelere erişim hakkına atıfta bulunuyor. Eğer böyleyse, bilgi ya da belge tanımının veri tabanlarını içine alıp almadığı sorusu ortaya çıkıyor. Bu yüzden başvuru yaptığımız ülkedeki kanundaki tanımı kontrol etmek önemlidir. Elektronik bilgi ve veri tabanlarına erişiminiz olup olmadığı hakkında EK F'de bulabileceğiniz bilgi bu konuda yardımcı olabilir.

Açık Devlet Verisi hareketinin yükselişiyle birlikte, bugünlerde bilgiye erişim hakkında farklı ya da bilgiye erişim hakkını tamamlayan bir kavram gibi de kullanılabilen “Veri Hakkı” kavramından bahsedilmektedir.

Access Info Europe'un Legal Leaks ekibi ve n-ost “veriye erişim hakkı” tanımının

çok gerekli olduğuna düşünmemektedir, çünkü kamu kuruluşlarında bulunan tüm bilgiler zaten bilgi edinme hakkı kapsamında erişilebilir olmalıdır. Gene de, bu hakkı yeniden çerçevlendirmekte olumlu unsurlar da bulunmaktadır, çünkü bazı noktaları açıklığa kavuşturmaktadır:

- » Detaylı bilgi “birleştirilmemiş” ya da “granüler” bir formatta (buna bazen ham veri de denir), yani politikacılar ve istatistikçiler tarafından “pişirilmenden” önceki haliyle ulaşılabilir olmalıdır.
- » Bir konu hakkındaki tam veri tabanları ya da veri setleri açık kod ve bilginin tekrar kullanımına izin verecek şekilde bilgisayarlar tarafından anlaşılabilir bir formatta erişilebilir olmalıdır.

İPUCU! Geçmiş emsaller arayın:

Bu zamana kadar ülkenizde bilgi edinme kapsamında yayınlanmış bazı veri tabanları bulun ve diğerlerinin de yayınlanmasını destekleyen bir argüman olarak bunları kullanın. Ülkenizdeki yerel bilgi edinme STK'sı veya Bilgi Edinme Komisyonu veya Kamu Denetçisi bu konuda size yardımcı olabilmeli.

İPUCU! Eğer haber konunuz zaten hazırda, önceden hangi veri kümesini istediğinizi bilin: İyi bir bilgi edinme başvurusu yaparken olduğu gibi, bir veri tabanına erişim isterken de açık ve net olmak veriye ulaşmanıza yardımcı olabilir. Birçok bilgiye erişim yasası başvuranın tam olarak hangi belgeyi aradığını

söylemesini gerektirmez, ama tabii ki varlığından emin olduğunuz bir veri tabanına erişmek iyi olur. Bunu görmenin bir yolu ikl önce kamu kurumunun hangi verit tabanlarını elinde bulundurduğunu öğrenmek için bir başvuru yapmak, ya da başvurunuzu yapmadan önce telefonla sormak olabilir.

Başka bir yöntemde bir akademiysen ya da STK gibi bir uzamana haberinize destek olabilecek hangi veri tabanlarının var olduğunu sormak olabilir.

4. Peki ya veri tabanlarına erişim için istenilen ücretler?

Dünyada gittikçe gelişen açık devlet verisi hareketine rağmen, birçok kamu kurum ve kuruluşu büyük veri tabanlarını hala para kazanılabilecek önemli varlıklar olarak görüyor.

Avrupa'da eskiden veri tabanlarını tek bir şirkete satma geleneği vardı. Bu şirket de daha sonra bilgiyi tekrar yayınlardı (örneğin yasa, mevzuat gibi). Veya bir kamu kurumu ya da yarı özelleştirilmiş bir kamu kuruluşu bilgiyi paketleyip satardı. (örneğin kitaplarda bulunan istatistikî bilgiler gibi ya da devletin harita biriminin haritalarda kullanılmak üzere alınan coğrafi-yerel verileri halka satması gibi) bir gelenek vardı.

Bu tekelleri kırmak amacıyla Avrupa Birliği Kamu Sektörü Bilgisinin Paylaşımı ve Yeniden Kullanımı Direktifini yayınladı. Bu direktif bazı

açılardan yardımcı olmuşsa da, başka problemler ortaya çıkardı. Bazen kamu kuruluşlarının ellerindeki veriyi on binlerce euroya pazarlanacak bir mal gibi görmesine yol açtı. Böyle bir fiyat düzeyi, bilginin ortalama gazeteci ya da küçük bir medya kuruluşu için erişilemez olması anlamına da gelebilir.

Bu sorun kamuya ait bilginin hükümetlerin fikri mülkiyeti olduğu ve telif veya fikri mülkiyet yasaları tarafından korunduğu ülkelerde daha da karmaşık olmaktadır.

Access Info Europe ve n-ost kamuya ait veri tabanları için, özellikle bir gazetecinin haber yazması gibi kamu yararı olan durumlarda, hiçbir ücret talep edilmemesi gerektiğinin savunmaktadırlar.

İPUCU! Kamuya ait bilgiye ücretsiz erişim hakkınız olduğu konusunda ısrarcı olun: *Bilgiye erişim hakkınızı veri tabanını almak için kullanın ve kamu kuruluşunun, eğer büyük bir ücret, ya da lisans veya telif hakkı istemesi durumunda, buna karşı koyun. Hala problem yaşıyorsanız Legal Leaks Yardım Masası'na başvurursanız, yasal bir bilgi edinme itirazı yapma konusunda tavsiye verebiliriz.*

5. Hangi formatlara ihtiyacım var?

Veriyi analiz edebilmek için, üzerinde çalışmanıza olanak sağlayan bir formda ve üzerinde çalışmanıza izin veren,

başka veri kümeleriyle birleştirmenize ve görsel grafik araçları kullanmanıza olanak sağlayan formatta olması gereklidir.

Verinin kilitli bir .pdf dosyası gibi dijital bir formatta olması da yeterli değildir, yeniden kullanılabilir bir biçimde olması gerekir.

Günümüzde bilginin çoğunlukla dijital olarak oluşturulduğu ve muhafaza edildiği düşünülürse, bilgi edinme başvuruları sırasında bilgiyi orijinal olarak depolandığı şekilde istemek önerilir. Çoğu kamu kuruluşu bilgiyi daha “resmi” ve “tamamlanmış” görüldüğüne inandıkları için .pdf formatı gibi kilitli dosyalarda göndermeyi tercih ediyor olsa da, bu sizin işinizi zorlaştıran, yavaşlatan, hata yapma ve veriyi elektronik tabloya veya başka bir biçime dönüştürürken veriyi bozma riskini arttıran bir durumdur.

Bunların hepsi bilgiyi muhafaza edildiği orijinal formatta istemek için iyi nedenlerdir.

Karşınıza çıkabilecek başka bir problem ise kamu yönetiminin veriyi telif hakkıyla korunan özel bir şirket tarafından oluşturmuş bir veri tabanında sakladıkları, bu yüzden de paylaşamayacağı veya, pahalı bir yazılım lisansı satın almadan size verilemeyeceğinin söylenmesidir. Bu durumda bazı seçenekler mevcuttur:

- » Kamu kuruluşunun veriyi açık kod yazılım tarafından okunabilecek bir formata çevirmesini sağlayın.
- » Kamuya ait olması gereken bilginin ücretsiz olarak erişilebilir olmak yerine sahipli yazılım tabanlı biçimlerden birinde kitlenmesiyle ilgili bir haber yazın.
- » Konuyla ilgili bir STK veya ülkenizdeki açık veri aktivistleriyle iletişime geçerek veri tabanına erişiminize destek olmak için bir kampanya başlatmalarını isteyin.
- » Konuyu Denetleyici Kurma, Kamu Denetçisine ya da yargıya taşıyın. Legal Leaks Yardım Masası size bu konuda tavsiyeler verebilir.

6. Hangi becerilere ihtiyacım var?

Gazetecilerin her zaman analiz yapabilme yeteneği, ve bilgiyi düzenleme, işleme ve değerlendirme becerisi olmalıdır. Bu durum veri gazeteciliğinde de geçerlidir, ancak bazı temel bilgisayar programlarını kullanabilme becerisi, eskiden verilerden eğilimleri ortaya çıkarmak için büyük kağıt öbekleri arasında eleme yapıp notlar olarak yapılabilecek işi büyük ölçüde hızlandırmaktadır.

Veri gazeteciliğinin iyi matematik gerektirdiği gibi doğru olmayan yaygın bir inanış vardır, ama matematiği iyi olmayanların endişelenmesi için bir neden yok. Elektronik tabloların ve başka bilgisayar araçlarının kullanılması

artık kafanızdan toplama ya da bölme yapmak zorunda olmadığınız anlamına geliyor. İhtiyacınız olan, bazı durumlarda ikiye ikinin sonucunun dörtten fazla olduğunu görebilecek analitik beceri. Böyle olduğu zamanlarda, haber konunuz hazır demektir! Ancak kilit veri gazeteciliği araçlarını kullanabildiğinizden emin olmak için becerilerinizi geliştirmek üzere yapabileceğiniz bazı şeyler vardır:

- » Excel, Open Calc ve benzeri elektronik tabloları programlarını iyi bir şekilde anlamak verileri manipüle etmek için oldukça temel bir beceridir. Çok büyük veri tabanlarını temizlemek için Google Refine önerilir.
- » Teknik jargonun aklınızı karıştırmaya ya da sizi yıldırmaya engellemek için, istatistik ve bilgisayar alanlarında ilgili terminolojiyi öğrenmeye vakit ayırmak faydalı olacaktır.
- » Benzer şekilde, sevdiğiniz ve kullanmaktan hoşlandığınız bir veri görselleştirme programı bulmak önerilir. Uluslararası Gazeteciler Ağı (IJN) başlangıç için ManyEyes, Vuvox ve Dipity'i önermektedir.
- » Kamu sektöründe bir sitede veriyi "kazıma yeteneği." (Ayrıca aşağıda kazıma ile ilgili nota da bakın). Teknik becerileri olan biriyle çalışmak veya biraz kendinizin bu tür beceriler edinmesi burada esastır. Program geliştiricileri ve veri görselleştiricilerle iletişim kurabileceğiniz ScraperWiki.com gibi web siteleri bulunmaktadır.

Legal Leaks Toolkit'in çevrimiçi versiyonu kullanışlı web sayfaları ve

önemli veri gazeteciliği kaynakları hakkında daha fazla bilgi ve bağlantılar içermektedir.

7. Kamu kurumlarının sitelerinde kazıma yapmak yasal mı?

Kamu kurumları sitelerinde daha çok bilgiye yer verdikçe, gazetecilerin veri kümelerini bütün olarak indirmeleri, ya da siteden parça parça veri "kazınması" gittikçe daha kolay hale gelmektedir.

Kazımak, verinin özel olarak indirilmek üzere tasarlanmadığı durumlarda bilgisayar ya da otomatik bir programla veri toplama anlamına gelir. Örneğin, ülkenizde ulusal şirketlerin kaydını sayfa sayfa, kayıt kayıt inceleyebilirken, tüm veri tabanını indiremiyor olabilirsiniz. Veya PDF belgelerinden oluşan mahkeme kayıtlarının bulunduğu bir veri tabanından kayıtları teker teker indirip, OpenOffice gibi başka bir formata çevirip, sonra tek bir belgede ya da veri tabanında birleştirebilirsiniz.

Gazeteciler bilgi edinirken gittikçe bu yönetime daha çok başvurmaktadır. Buradaki soru, bunun yasal olup olmadığıdır.

Temelde, bu iki unsura dayanır: ülkenizdeki yasal çerçeve ve veri topladığımız sitedeki belirli kullanım koşulları.

Bazen yerel bilgiye erişim yasası prensip olarak tüm kamusal bilginin kamu tarafından erişilebilir olduğunu açıkça

belirtir. Bu, yayınlanmış bir bilginin, daha sonra kullanım için ücretsiz olması gerektiği anlamına gelir. Bilgiye erişim yasaları olmayan ülkelerde bile genelde durumun bu olması gerekir.

Fakat, istisnalar da yok değildir. Bazı ülkelerde kamu belgeleri telif hakkıyla korunmaktadır. Her ne kadar kamuya da ait olsalar, izin almaksızın yeniden kullanamazsınız. Fikri mülkiyet kısıtlamaları için veriyi bulduran web sitesinin kullanım koşullarını okuyun: çoğu zaman tek istenilen bilginin kaynağını belirtmenizdir.

Başka bir sorun da devlet kurumlarının tüm veri tabanlarını satmasıdır. Örneğin şirket kayıtlarının çoğunda genel durum budur. Bazı kayıtları ücretsiz olarak görebilirsiniz, ama tüm kayıtları almak için bir ücret ödemeniz gerekir.

Bazı websiteleri bilginin ticari kullanımı ve ticari olmayan kullanımı ayrımı yapar, ve ticari olmayan kullanımına ücretsiz olarak izin verir. Çoğu medya kuruluşu ticari kumlar olduğu için, gazetecilerin durumunda bu biraz gri bir alandır.

Access Info Europe ve n-ost veri tabanları için ücret istenmesinin, özellikle kamuoyunu ilgilendiren konularda haber yapmak için bilgiyi kuran gazeteciler söz konusu olduğunda, ifade özgürlüğü prensibine ters olduğunu düşünmektedir.

Ancak bir siteden veri kazıyıp, bilgiyi kullandığınız zaman daha sonra bunun için sizden ödeme isteneceği ya da size veya kurumunuza karşı yasal girişimde başlatılabilmek ihtimali oldukça gerçekçi bir ihtimaldir. Bu nedenlerle, bu tür bilgiyi kullanmadan önce her noktayı dikkatle incelemek ve hatta bilgiye erişim konusunda veya başka bir alanda uzmanlaşmış bir avukata danışmak en doğrusudur.

Bilgiyi yeniden kullanma hakkınızla ilgili olarak problem yaşıyorsanız, lütfen **Legal Leaks Yardım Masası**'na bildirin (helpdesk@legalleaks.info). Yasal tavsiyelerde bulunup, gerektiği halde ülkenizde avukat bulmanıza yardımcı olmaya çalışabiliriz.

EK A:
Bilgi Edinme Hakkı Yasalarının Kabul Edilmesi 1766-2013

Yıl	Ülkeler	Kabul edilen yasa sayısı	Toplam
1766-1950	İsveç	1	1
1951-1960	Finlandiya	1	2
1961-1970	Amerika Birleşik Devletleri	1	3
1971-1980	Danimarka, Norveç, Fransa, Hollanda	4	7
1981-1990	Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada, Kolombiya, Yunanistan, Avusturya, İtalya	7	14
1991-2000	Macaristan, Ukrayna, Belçika, Belize, İzlanda, Güney Kore, İrlanda, Tayland, İsrail, Litvanya, Arnavutluk, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Gürcistan, Japonya, Lihtenştayn, Trinidad ve Tobago, Bulgaristan, Estonya, Litvanya, Moldova, Slovakya, Güney Afrika, Birleşik Krallık	24	38
2001-2013	Bosna Hersek, Polonya, Romanya, Angola, Jamaika, Meksika, Pakistan, Panama, Özbekistan, Zimbabwe, Ermenistan, Hırvatistan, Kosova, Peru, Slovenya, Saint Vincent ve Grenadinler, İsviçre, Antigua ve Barbuda, Arjantin, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Sırbistan, Türkiye, Azerbaycan, Almanya, Hindistan, Karadağ, Tayvan, Uganda, Honduras, Makedonya, Çin, Cook Adaları, Ürdün, Kırgızistan, Nepal, Nikaragua, Bangladeş, Şili, Etiyopya, Guatemala, Malta, Endonezya, Tacikistan, Uruguay, Rusya, Gine, Liberya, El Salvador, Moğolistan, Nijer, Nijerya, Tunus, Brezilya, Yemen, Sierra Leone, Ruanda, Guyana, İspanya	59	97

EK B: 56 AGİT katılımcısı Ülkede Bilgi Edinme Hakkı Yasaları

Ülke	Kanunun Adı	Yıl
Almanya	Federal Hükümet Tarafından Tutulan Bilgilere Erişimi Düzenleyen Federal Kanun – (Bilgi Özgürlüğü Kanunu)	2005
Amerika Birleşik Devletleri	Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu (FOIA)	1966
Arnavutluk	Resmi Belgelerde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu	1999
Avusturya	Bilgi Verme Görevi Kanunu	1987
Azerbaycan	Azerbaycan Cumhuriyeti Bilgi Edinme Hakkı Kanunu	2005
Belçika	İdari Belgelere Erişim Hakkı Kanunu	1994
Birleşik Krallık	Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu	2000
Bosna Hersek	Bosna Hersek Federasyonu Bilgiye Erişim Özgürlüğü Kanunu	2000
Bulgaristan	Kamusal Bilgiye Erişim Kanunu	2000
Çek Cumhuriyeti	Bilgiye Serbest Erişim Kanunu	1999
Danimarka	Kamusal İdari Belgelere Erişim Kanunu	1985
Ermenistan	Ermenistan Cumhuriyeti Bilgi Özgürlüğü Kanunu	2003
Estonya	Kamusal Bilgi Kanunu	2000
Finlandiya	Hükümet Faaliyetlerinin Açıklığı Kanunu	1999

56 AGİT katılımcısı Ülkede Bilgi Edinme Hakkı Yasaları

Ülke	Kanunun Adı	Yıl
Fransa	17 Temmuz 1978 Tarihli İdari Belgelere Erişim Özgürlüğü ve Kamusal Bilginin Yeniden Kullanımına Dair 78-753 Numaralı Kanun	1978
Gürcistan	Gürcistan Bilgi Özgürlüğüne Dair Kanun – Gürcistan Genel İdari Yasası	1999
Hırvatistan	Bilgiye Erişim Hakkı Kanunu	2003
Hollanda	Hükümet Bilgisine Kamusal Erişime Dair Kanun	1978
İrlanda	Bilgi Özgürlüğü Kanunu	1997
İspanya	19/2013 Numaralı Şeffaflık, Kamusal Bilgiye Erişim ve İyi Yönetişime Dair Kanun	2013
İsveç	Basın Özgürlüğü Kanunu	1766
İsviçre	Kamusal İdarede Bilgi Özgürlüğüne Dair Federal Kanun	2004
İtalya	241/90 Numaralı İdari İşlemlere Dair Yeni Kurallar ve İdari Belgelere Erişim Hakkı Kanunu	1990
İzlanda	Bilgi Kanunu (No. 50/1996)	1996
Kanada	Bilgiye Erişim Kanunu	1985
Karadağ	Kamusal Öneme Haiz Bilgiye Serbest Erişime Dair Kanun	2005

56 AGİT katılımcısı Ülkede Bilgi Edinme Hakkı Yasaları

Ülke	Kanunun Adı	Yıl
Kırgızistan	Devlet Kurumları ve Yerel Özerk Kurumlar Tarafından Tutulan Bilgilere Erişime Dair Kanun	2007
Kosova	Kamusal Belgelere Erişime Dair Kanun	2003
Letonya	Bilgi Özgürlüğü Kanunu	1998
Lihtenştayn	Bilgi Kanunu	1999
Litvanya	I-1418 Numaralı Kamuya Bilgi Sağlanmasına Dair Kanun	1996
Macaristan	LXIII Numaralı Kişisel Verilerin Korunması ve Kamusal Çıkarları İlgilendiren Bilginin Yayınına Dair Kanun	1992
Makedonya	Bilgi Özgürlüğü Kanunu	2008
Moğolistan	Moğolistan Bilgi Şeffaflığı Bilgi Hakkı Kanunu	2011
Moldova	Bilgiye Erişime Dair Kanun	2000
Norveç	Bilgi Özgürlüğü Kanunu (No. 69, 1970)	1970
Özbekistan	Bilgi Edinme Özgürlüğü İlkeleri ve Garantilerine Dair Kanun	2002
Polonya	Kamusal Bilgiye Erişime Dair Kanun	2001
Portekiz	46/2007 Numaralı İdari Belgelere Erişim ve Belgelerin Yeniden Kullanımına Dair Kanun	2007
Romanya	Kamuyu İlgilendiren Bilgiye Serbest Erişime Dair Kanun (No. 544)	2001

56 AGİT katılımcısı Ülkede Bilgi Edinme Hakkı Yasaları

Ülke	Kanunun Adı	Yıl
Rusya	Devlet Kurumları ve Yerel Özerk Kurumların İşlemlerine Dair Bilgiye Erişim Sağlama Kanunu	2009
Sırbistan	Kamusal Öneme Haiz Bilgiye Serbest Erişime Dair Kanun	2003
Slovakya	Bilgiye Serbest Erişim Kanunu ve Belirli Kanunlarda Değişiklikler	2000
Slovenya	Kamusal Bilgiye Erişime Dair Kanun	2003
Tacikistan	Tacikistan Cumhuriyeti Bilgiye Erişim Hakkı Kanunu	2002
Türkiye	4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu	2003
Ukrayna	Bilgiye Kamusal Erişime Dair Kanun	2011
Yunanistan	Kanun No 2690 – İdari İşlem Kanunu	1999

EK C: Bilgi Edinme Özgürlüğünün Kapsamı

Ülke	Hükümet ve tüm ulusal idare	Yasama & Yargı – idari bilgi	Yasama organları, diğer bilgi	Yargı organları, diğer bilgi	Kamusal görevler yapan özel kurumlar
Almanya	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet
Amerika Birleşik Devletleri	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Arnavutluk	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Avusturya	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır
Azerbaycan	Evet	Sadece yasama	Evet	Hayır	Evet
Belçika	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet
Birleşik Krallık	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet
Bosna Hersek	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Bulgaristan	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Çek Cumhuriyeti	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Danimarka	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet
Ermenistan	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Evet
Estonya	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet
Finlandiya	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Fransa	Evet	Hayır	Hayır	Evet	Evet
Gürcistan	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Evet

Bilgi Edinme Özgürlüğünün Kapsamı

Ülke	Hükümet ve tüm ulusal idare	Yasama & Yargı – idari bilgi	Yasama organları, diğer bilgi	Yargı organları, diğer bilgi	Kamusal görevler yapan özel kurumlar
Hırvatistan	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Hollanda	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
İrlanda	Evet	Evet	Kismen	Hayır	Evet
İspanya	Kismen	Sadece yasama	Hayır	Hayır	Hayır
İsveç	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
İsviçre	Evet	Sadece yasama	Evet	Hayır	Evet
İtalya	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet
İzlanda	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet
Kanada	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Karadağ	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kırgızistan	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kosova	Evet	Evet	Kismen	Kismen	Evet
Letonya	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet
Lihtenştayn	Kismen	Evet	Kismen	Kismen	Evet
Litvanya	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Macaristan	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet

Bilgi Edinme Özgürlüğünün Kapsamı

Ülke	Hükümet ve tüm ulusal idare	Yasama & Yargı – idari bilgi	Yasama organları, diğer bilgi	Yargı organları, diğer bilgi	Kamusal görevler yapan özel kurumlar
Makedonya	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Malta	Kismen	Evet	Kismen	Kismen	Evet
Moğolistan	Kismen	Evet	Kismen	Evet	Evet
Moldova	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Norveç	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet
Özbekistan	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır
Polonya	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Portekiz	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet
Romanya	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Rusya	Evet	Evet	Kismen	Kismen	Hayır
Sırbistan	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Slovakya	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Slovenya	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Tacikistan	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır
Türkiye	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır
Ukrayna	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Yunanistan	Kismen	Kismen	Hayır	Hayır	Hayır

EK D: İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ükelere Göre	Denetim Kurumu
Almanya	
ÖNCE İdari İtiraz SONRA Mahkemeye başvuru VE/VEYA Bilgi Edinme Komisyon Başkanı'na başvuru	Bilgi Koruma ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Federal Komiseri. Bazı eyaletlerde Bilgi Serbestisi yasalarını denetleyen komiserler vardır: Berlin, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Mecklenburg-Vorpommern, Nordrhein-Westfalen, Saarland, Sachsen-Anhalt, Schleswig-Holstein
Amerika Birleşik Devletleri	
ÖNCE İdari itiraz, ilgili kurumun başkanına SONRA Mahkemeler	
Arnavutluk	
ÖNCE İdari İtiraz SONRA Adli İtiraz VEYA Ombudsmana şikayet	Ombudsman – kararları bağlayıcı değil
Avrupa Birliği	
ÖNCE Aynı kuruma “teyit edici başvuru” denen idari tem SONRA Ombudsman VEYA Birinci Derece Mahkeme	Avrupa Ombudsmanı
Avusturya	
ÖNCE İdari İtiraz SONRA Mahkemelere başvuru	Avusturya Ombudsman Kurumu

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ülkelere Göre	Denetim Kurumu
Azerbaycan	
ÖNCE Bilgi işlemleri ile yetkili kuruma başvuru VEYA Mahkemelere başvuru	Bilgi İşlemleri Kurumu
Belçika	
Belçika ÖNCE İdari kuruma başvuru VE aynı zamanda İdari Belgelere Erişim Komisyonundan görüş isteme (bağlayıcı değil) SONRA Bilgi verilmesinin reddi kararını iptali için idari mahkemeye itiraz	Federal İdari Belgelere Erişim Komisyonu
Belçika – Flaman toplumu ÖNCE İtiraz Kurumuna bilgi verilmesinin reddi kararının iptali için başvuru SONRA Anayasa Mahkemesi'ne bilgi verilmesinin reddi kararının iptali için başvuru	İdari belgelere erişim ve kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımı konusunda İtiraz Kurumu
Belçika – Fransız toplumu ÖNCE İdari kuruma İtiraz VE aynı zamanda Belçika Fransız Toplumu İdari Belgelere Erişim Komisyonundan görüş isteme SONRA En üst idare mahkemesine başvuru	Belçika Fransız Toplumu İdari Belgelere Erişim Komisyonu

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ükelere Göre	Denetim Kurumu
Birleşik Krallık	
ÖNCE Aynı kuruma idari itiraz SONRA Bilgi Komiserliği Bürosu SONRA Bilgi Mahkemesi, komiserliğin kararlarını gözden geçiren özel bir mahkeme	Bilgi Komiserliği Bürosu
Birleşik Krallık - İskoçya ÖNCE Aynı kuruma idari itiraz SONRA Aynı kurum tarafından yeniden değerlendirme SONRA İskoçya Bilgi Edinme Komisyon Başkanı SONRA Mahkemelere itiraz	İskoçya Bilgi Komiserliği Bürosu
Bosna Hersek	
ÖNCE Kararı veren kamu kurumunun başkanına itiraz SONRA yargısal inceleme için başvuru VEYA Ombudsman'a şikayet	İnsan Hakları Ombudsmanı
Bulgaristan	
YALNIZCA (kuruma bağlı olarak) bölgesel mahkemeler VEYA Yüksek İdare Mahkemesi	Denetim Kurumu yok – mahkemelere başvurulmalı
Çek Cumhuriyeti	
ÖNCE Kararı veren kurumun bir üst organına itiraz başvurusu SONRA Eğer başvuru reddedilirse mahkeme kararı gözden geçirebilir	Denetim Kurumu yok – mahkemelere başvurulmalı

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ülkelere Göre	Denetim Kurumu
Danimarka	
ÖNCE İdari İtiraz SONRA Mahkemelere başvuru VEYA Ombudsman'a başvuru	Parlamento Ombudsmanı
Ermenistan	
ÖNCE İdari İtiraz ve takiben mahkemelere başvuru (tavsiye edilir) VEYA Ombudsman	Ermenistan Cumhuriyeti İnsan Hakları Müdafisi (Ombudsman) – kararları bağlayıcı değil
Estonya	
ÖNCE Denetleme kurumuna başvuru VEYA İdare mahkemesi VEYA Bilgi Koruma Dairesi	Estonya Bilgi Koruma Dairesi
Finlandiya	
ÖNCE Bir üst makama itiraz SONRA İdare mahkemesine başvuru VEYA kararın gözden geçirilmesi için Parlamento Ombudsmanı'na başvuru	Parlamento Ombudsmanı
Fransa	
ÖNCE İdari itiraz ("recours gracieux") (isteğe bağlı) VE/VEYA İdari Belgelere Erişim Komisyonu'na direk başvuru SONRA Komisyon kararına karşı Danıştay'a başvuru	İdari Belgelere Erişim Komisyonu – kararları bağlayıcı değil ama uygulanması için Yüksek İdare Mahkemesi'ne başvurulabilir

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ülkelere Göre	Denetim Kurumu
Gürcistan	
ÖNCE İdari İtiraz SONRA İdare Mahkemesi SONRA Anayasa Mahkemesi	Denetim Kurumu yok
Hırvatistan	
ÖNCE İdari kurumun başkanına idari itiraz SONRA İdare mahkemesi VEYA Hırvat Kişisel Bilgi Koruma Ajansı	Hırvat Kişisel Bilgi Koruma Ajansı
Hollanda	
ÖNCE İdari itiraz SONRA Mahkemeye itiraz SONRA Üst mahkemeye itiraz	Ulusal Ombudsman
İrlanda	
ÖNCE Kararın kurumda gözden geçirilmesi için başvuru (ücret 75 euro) SONRA Bilgi Edinme Komisyon Başkanı'na başvuru (başvuru ücreti 150 euro) SONRA Üst Mahkeme'ye başvuru	Bilgi Edinme Komisyon Başkanı Bürosu – bilginin açıklanması talimatı verebilir
İspanya	
ÖNCE Şeffaflık ve İyi Yönetişim Konseyine İtiraz SONRA Mahkemeler	Şeffaflık ve İyi Yönetişim Konseyi
İsveç	
ÖNCE İç itiraz SONRA İdare Mahkemesi'ne itiraz SONRA Danıştay AYRICA Parlamento Ombudsmanı	Parlamento Ombudsmanı – tavsiyelerini açıklar

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ülkelere Göre	Denetim Kurumu
İsviçre	
ÖNCE Federal Bilgi Koruma Komisyon Başkanı'na itiraz veya arabuluculuk SONRA Kamu kurumundan resmi bir karar için başvuru SONRA Çıkan karar için federal idare mahkemesine itiraz	Federal Bilgi Edinme Komisyon Başkanı arabuluculuk yapar tavsiyelerini açıklar, bunlara karşı mahkemelere itiraz edilebilir
İtalya	
ÖNCE Böle İdare Mahkemesi'nde İtiraz VEYA Bilgiye Erişim Komisyonuna başvuru SONRA Mahkemeye başvuru	İdari Belgelere Erişim Komisyonu
İzlanda	
ÖNCE Bilgi Komisyonu'na başvuru. Devler kurumları verilen kararlara uymak zorundadır, ama mahkemelerde İtiraz edebilirler SONRA Mahkemelere başvuru	Bilgi Komisyonu
Kanada	
ÖNCE Bilgi Edinme Komisyon Başkanı'na şikayet SONRA Mahkemelerde İtiraz	Kanada Bilgi Edinme Komisyon Başkanı Bürosu
Karadağ	
ÖNCE Eğer varsa üst kuruma başvuru VEYA Doğrudan açıklama kararı verme yetkisi olan İdare Mahkemesi'ne başvuru	Denetim Kurumu yok
Kırgızistan	
ÖNCE İdari itiraz VEYA Ombudsman'a başvuru	Kırgızistan Ombudsmanı

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ülkelere Göre	Denetim Kurumu
Kosova	
ÖNCE İç idari itiraz SONRA İdare Mahkemesi VEYA Ombudsman Kurumu	Ombudsman Kurumu
Letonya	
ÖNCE Kurumun yöneticisine başvuru VEYA mevcut olduğu durumda bir üst kuruma başvuru SONRA Mahkeme	Denetim Kurumu yok
Lihtenştayn	
ÖNCE Başvuruyu alan kuruma idari itiraz başvurusu SONRA İdare hukukuna uygun olarak mahkemeler	Denetim Kurumu yok
Litvanya	
ÖNCE İç itiraz (tercihli) VEYA İdari Anlaşmazlık Komisyonu (tercihli) SONRA İdare Mahkemesi VEYA Seimas Ombudsmanı	Seimas Ombudsman Bürosu
Macaristan	
ÖNCE Başvuranın adli temyiz başlatma seçeneği vardır VEYA Ulusal Bilgi Koruma ve Bilgi Serbestisi Ajansı'na başvuru	Ulusal Bilgi Koruma ve Bilgi Serbestisi Ajansı – kararları bağlayıcı değil

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ülkelere Göre	Denetim Kurumu
Makedonya	
ÖNCE Bilgi Komisyonu'na itiraz SONRA İdare mahkemesi	Bilgi Erişim Hakkının Korunması Komisyonu – bilginin açıklanması talimatı verebilir
Malta	
ÖNCE Denetim Kurumuna başvuru	Bilgi Edinme Komisyon Başkanı
Moğolistan	
ÖNCE Kuruma başvuru SONRA Moğolistan Ulusal İnsan Hakları Komisyonu DAHA SONRA Mahkemeler	Moğolistan Ulusal İnsan Hakları Komisyonu
Moldova	
ÖNCE Kurum üst yönetimine başvuru VE/VEYA Üst kuruma başvuru SONRA Mahkemelere başvuru	Denetim Kurumu yok
Norveç	
ÖNCE Üst idari kuruma itiraz, ardından mahkemelere başvuru VEYA Ombudsman	Parlamento Ombudsmanı
Özbekistan	
Mahkemelere itiraz edilebilir	

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ükelere Göre	Denetim Kurumu
Polonya	
ÖNCE İç itiraz SONRA İdare Mahkemesi	Yurttaşlık Hakları Komiseri Bürosu'na şikayette bulunulabilir
Portekiz	
ÖNCE İdari Dokümanlara Erişim Komitesi SONRA İdare Mahkemesi	İdari Dokümanlara Erişim Komitesi
Romanya	
ÖNCE Kamu yetkilisi SONRA İdare Mahkemesi SONRA Temyiz Mahkemesi	Mahkemeler açıklama talimatı verebilir. Ombudsman da kimi zaman erişim sorunlarıyla ilgilenir
Rusya	
ÖNCE Üst kuruma itiraz VEYA mevcut kanuni prosedüre göre üst düzey bir yetkiliye SONRA Mahkemeye başvuru VEYA Savcılık	Denetim Kurumu yok
Sırbistan	
ÖNCE İdari itiraz SONRA Bilgi Edinme Komisyon Başkanı SONRA İdare Mahkemesi	Kamusal Öneme Haiz Bilgi ve Kişisel Bilgilerin Korunması Komiseri – kararlar bağlayıcıdır, kesindir ve uygulanmak zorundadır
Slovakya	
ÖNCE İdari itiraz SONRA Mahkemelere başvuru	Denetim Kurumu yok – mahkemelere başvuru

İtiraz Seçenekleri ve Denetim Kurumları

İtiraz Seçenekleri, Ülkelere Göre	Denetim Kurumu
Slovenya	
ÖNCE İdari itiraz SONRA Bilgi Edinme Komisyon Başkanı SONRA İdare Mahkemesi	Bilgi Edinme Komisyon Başkanı – sürenin bitmesiyle veya idari bir itirazla kararlar bağlayıcı olur
Tacikistan	
ÖNCE Üst yetkiliye itiraz VEYA Mahkeme	
Türkiye	
ÖNCE Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na VEYA mahkemeye itiraz SONRA İdare Mahkemesi'ne başvuru	Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu
Ukrayna	
ÖNCE İç idari itiraz SONRA İdare Mahkemesi	Denetim Kurumu yok
Yunanistan	
ÖNCE Kuruma başvuru SONRA Ombudsman Bürosu	Ombudsman

EK E: Bilgi Edinme Süreleri

Ülke	İşgünü	Takvim günü	Uzatma
Aarhus Konvansiyonu kapsamında çevre bilgisi		30 ((bir ay)	
Almanya		30	
Amerika Birleşik Devletleri	20		10
Arnavutluk ¹		40	10
Avrupa Birliği	15		15
Avusturya		60 (sekiz hafta)	
Azerbaycan	7		7
Belçika		30	
Birleşik Krallık	20		20
Bosna Hersek	15		15
Bulgaristan		14	10
Çek Cumhuriyeti	15		10
Danimarka	10		Belirgin bir müddet yok
Ermenistan	5		25
Estonya	5		15

Bilgi Edinme Süreleri

Ülke	İşgünü	Takvim günü	Uzatma
Finlandiya	10		20
Fransa		30 (bir ay sonra itiraz)	
Gürcistan	10		
Hırvatistan	15		30
Hollanda		28	28
İrlanda		30	
İspanya		30	30
İsveç	derhal		
İsviçre	20		20
İtalya		30	
İzlanda		7	
Kanada ²		30	30
Karadağ		8	14
Kırgızistan		15	15
Kosova	15		15
Letonya	15		10

Bilgi Edinme Süreleri

Ülke	İşgünü	Takvim günü	Uzatma
Lihtenştayn		14	
Litvanya	20		20
Macaristan ¹	15		
Makedonya		30	
Malta	20		20
Moğolistan	7		7
Moldova	15		5
Norveç			
Özbekistan		30	30 (bir ay)
Polonya		14	
Portekiz	10		60 (iki ay)
Romanya ²	10		30
Rusya		30	15
Sırbistan	15		
Slovakya	10		10
Slovenya	20		30

Bilgi Edinme Süreleri

Ülke	İşgünü	Takvim günü	Uzatma
Tacikistan		30	
Türkiye	15		15
Ukrayna	10		30
Yunanistan		30	

Not Yasal süreler bazen hafta veya ay olarak tanımlanır. Karşılaştırma için, bir ay 30 takvim günü ve bir hafta yedi takvim günüdür.

Not 1 Arnavutluk, Macaristan ve Romanya erişim izni vermek veya reddetmek için farklı zaman limitleri vardır. Erişim hakkını reddetme süre limiti daha kısadır: Sırasıyla 15, sekiz ve beş gün.

Not 2 Kanada'da 30 takvim gününden uzun uzatmalara izin verilir ama bu durumlarda Bilgi Edinme Komisyon Başkanı'na bildirimde bulunulmalıdır.

EK F: Elektronik Formatlar ve Veri Tabanlarına Erişim Hakkı

Ülke	Elektronik formatta erişim	Veri tabanlarına erişim
AB	Evet	Belirtilmemiş
ABD	Evet	Belirtilmemiş
Almanya	Evet	Belirtilmemiş
Arnavutluk	Evet	Belirtilmemiş
Avusturya	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş
Belçika	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş
Birleşik Krallık	Evet	Belirtilmemiş
Bosna	Evet	Belirtilmemiş
Bulgaristan	Evet	Belirtilmemiş
Danimarka	Belirtilmemiş	Özellikle dışarda bırakılmış
Ermenistan	Evet	Belirtilmemiş
Estonya	Evet	Belirtilmemiş
Finlandiya	Evet	Evet
Fransa	Evet	Belirtilmemiş
Gürcistan	Evet	Belirtilmemiş
Hırvatistan	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş
Hollanda	Evet	Özellikle dışarda bırakılmış
İrlanda	Evet	Evet

Elektronik Formatlar ve Veri Tabanlarına Erişim Hakkı

Ülke	Elektronik formatta erişim	Veri tabanlarına erişim
İspanya	Evet	Belirtilmemiş
İsveç	Evet	Sadece basılı formatta erişim
İsviçre	Evet	Belirtilmemiş
İtalya	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş
Kanada	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş
Karadağ	Evet	Belirtilmemiş
Kosova	Evet	Belirtilmemiş
Letonya	Evet	Belirtilmemiş
Macaristan	Evet	Yalnızca bilgi korunumu ile ilişkili
Makedonya	Evet	Belirtilmemiş
Malta	Evet	Belirtilmemiş
Moğolistan	Evet	Belirtilmemiş
Moldova	Evet	Belirtilmemiş
Norveç	Evet	Belirgin değil
Polonya	Evet	Belirtilmemiş
Portekiz	Evet	Belirtilmemiş
Romanya	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş

Elektronik Formatlar ve Veri Tabanlarına Erişim Hakkı

lke	Elektronik formatta erişim	Veri tabanlarına erişim
Sırbistan	Evet	Belirtilmemiş
Slovakya	Evet	Belirtilmemiş
Slovenya	Evet	Belirtilmemiş
Yunanistan	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş

LegalLeaks

Legal Leaks Projesi Avrupa çapındaki **gazetecilere** kendi ülkelerinde ve diğer ülkelerde bilgi edinme haklarını kullanmaları konusunda yardımcı olur.

Legal Leaks Toolkit herhangi bir medyada – gazete, radyo ve televizyon – çalışan gazeteciler için olduğu kadar bloggerlar ve haberleri için kamu kurumlarında tutulan bilgilere ihtiyacı olan herkes içindir.

46 bilgi edinme kanununun ve Avrupa Birliği'nin bilgi edinme dokümanlarının karşılaştırılmasına dayanan Legal Leaks Toolkit şunları içerir:

- » Meşgul gazeteciler için 20 bilgi edinme hakkı ipucu.
- » Bilgi edinme başvurusu için doğru zaman ve yapıma yöntemi için bir kılavuz.
- » Yapılan başvurular ve ret kararlarından haber yapılması için ipuçları.
- » Kendi bilgilerinizi nasıl emniyette tutmak için ipuçları.
- » Bilgi gazeteciliği ve bilgiye erişim.
- » Avrupa'nın tüm bilgi edinme yasaları için adım adım hazırlanmış bir rehber.
- » AB seviyesinde ve 46 ülkede ret yanıtlarına nasıl itiraz edileceğine dair bilgi.

Legal Leaks Toolkit Access Info Europe ve n-ost tarafından AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi yardımıyla hazırlanmıştır.